

S *tudia* **H** *istorica* **S** *lovenica*

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije
Humanities and Social Studies Review

letnik 23 (2023), št. 1

ZGODOVINSKO DRUŠTVO
DR. FRANCA KOVAČIČA
V MARIBORU

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU

MARIBOR 2023

Izdajatelj / Published by

ZGODOVINSKO DRUŠTVO DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU /

HISTORICAL SOCIETY OF DR. FRANCO KOVACIC IN MARIBOR

<http://www.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

ZRI DR. FRANCA KOVAČIČA V MARIBORU /

ZRI DR. FRANCO KOVACIC IN MARIBOR

Uredniški odbor / Editorial Board

dr. Karin Bakračević, dr. Rajko Bratož,

dr. Neven Budak (Hrvaška / *Croatia*), dr. Jožica Čeh Steger, dr. Darko Darovec,

dr. Darko Friš, dr. Stane Granda, dr. Andrej Hozjan, dr. Gregor Jenuš, dr. Tomaž Kladnik,

dr. Mateja Matjašič Friš, dr. Aleš Maver, dr. Rosario Milano (Italija / *Italy*),

dr. Jurij Perovšek, dr. Jože Pirjevec (Italija / *Italy*), dr. Marijan Premović (Črna Gora / *Montenegro*),

dr. Andrej Rahten, dr. Tone Ravnikar, dr. Imre Szilágyi (Madžarska / *Hungary*),

dr. Peter Štih, dr. Polonca Vidmar, dr. Marija Wakounig (Avstrija / *Austria*)

Odgovorni urednik / Responsible Editor

dr. Darko Friš

Zgodovinsko društvo dr. Franca Kovačiča

Koroška cesta 53c, SI–2000 Maribor, Slovenija

e-pošta / e-mail: shs.urednistvo@gmail.com

Glavni urednik / Chief Editor

dr. Mateja Matjašič Friš

Tehnični urednik / Technical Editor

David Hazemali

Članki so recenzirani. Za znanstveno vsebino prispevkov so odgovorni avtorji.

Ponatis člankov je mogoč samo z dovoljenjem uredništva in navedbo vira.

The articles have been reviewed. The authors are solely responsible for the content of their articles.

No part of this publication may be reproduced without the publisher's prior consent and a full mention of the source.

Žiro račun / *Bank Account:*

Nova KBM d.d.

SI 56041730001421147

Tisk / *Printed by:*

Itagraf d.o.o.

<http://shs.zgodovinsko-drustvo-kovacic.si>

Izvilleke prispevkov v tem časopisu objavljata 'Historical – Abstracts' in

'America: History and Life'.

Časopis je vpisan v 'Ulrich's Periodicals Directory', evropsko humanistično bazo ERIH in mednarodno bibliografsko bazo Scopus (h, d).

Abstracts of this review are included in 'Historical – Abstracts' and

'America: History and Life'.

This review is included in 'Ulrich's Periodicals Directory', european humanistic database ERIH and international database Scopus (h, d).

Studia historica Slovenica. Časopis za humanistične in družboslovne študije, je vpisan v razvid medijev, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS, pod zaporedno številko 487.

Izdajo časopisa je omogočila Agencija za raziskovalno dejavnost RS.

Co-financed by the Slovenian Research Agency.

*Studia
historica
slovenica*

Kazalo / Contents

Članki in razprave / Papers and Essays

- JULIJANA VISOČNIK: **Nov miljnik s Koroške v kontekstu že znanih miljnikov z območja Celeje in njenega agra**..... 11
A New Milestone from Carinthia in the Context of the Already Known Milestones from Celeia and Its Ager
- JERNEJA FERLEŽ in ALJA LIPAVIC OŠTIR: **Vzroki za smrt in načini prebivanja med Kozjakom, Pohorjem in Haložami konec 19. stoletja**47
Causes of Death and Dwelling Patterns Between Kozjak, Pohorje and Haloze at the End of the 19th Century
- BARBARA VODOPIVEC: **O vlogi in pomenu avstrijskih uradnikov v okupirani Bosni in Hercegovini na primeru življenja in dela sodnika Augustina Oblaka (1867–1935)**..... 105
On the Role and Significance of Austrian Officials in Occupied Bosnia and Herzegovina: The Life and Work of Judge Augustin Oblak (1867–1935)
- IRENA SELIŠNIK: **1920 kot leto intenzivnih prizadevanj za volilno pravico žensk**..... 145
1920 as the Year of Intensive Efforts for Women's Right to Vote
- MATIC BATIČ in TOMAŽ IVEŠIČ: **Idejnopolitični profil Antona Korošca v tridesetih letih 20. stoletja**..... 169
Ideological and Political Profile of Anton Korošec in the 1930s
- META REMEC: **Traitors, Cowards, Martyrs, Heroes: Youth Suicide as a Socio-Historical Phenomenon in 1960s Slovenia**.....203
Izdajalci, strabopetci, mučenci, heroji: samomor med mladimi kot socialnozgodovinski fenomen v Sloveniji v 60. letih 20. stoletja

S *tudia* **H** *istorica* **S** *lovenica*

KLEMENTINA P. JURANČIČ and BERNHARD KETTEMANN:

Some Phonotactic Statements about the Slovene
Pronunciation of English Consonant Clusters from
the Perspective of MDH and Optimality Theory.....239

*Nekaj fonotaktičnih ugotovitev v zvezi z izgovorjavo
angleških soglasniških sklopov pri slovenskih govorcih z vidika
teorije zaznamovanosti MDH in Optimalnostne teorije*

Avtorski izvlečki / Authors' Abstracts..... 269

Uredniška navodila avtorjem /
Editor's Instructions to Authors 277

S *tudia*
H *istorica*
S *lovenica*

*Studia
historica
slovenica*

DOI 10.32874/SHS.2023-01

Nov miljnik s Koroške v kontekstu že znanih miljnikov z območja Celeje in njenega agra

Julijana Visočnik

Dr., docentka, arhivska svetovalka
Nadškofijski arhiv Ljubljana
Krekov trg 1, SI–1000 Ljubljana, Slovenija
e-pošta: julijana.visocnik@rkc.si

Izvleček:

Marca 2022 so v okviru predhodnih arheoloških raziskav na območju gradnje tretje razvojne osi v kraju Podgorje pri Slovenj Gradcu naleteli na dragoceno najdbo rimskega miljnika, ki so ga evidentirali ob rimski cesti. Miljnik cesarja Aleksandra Severa bo na tem mestu prvič objavljen in predstavljen v skladu z metodologijo epigrafike. Spomenik z napisom je bil najden *in situ*, zato bo v veliko pomoč pri nadaljnjem raziskovanju trase rimske ceste, ki jo na tem delu še vedno poznamo le v obrisih. Novo odkritje miljnika z območja celejskega agra predstavlja izhodišče in spodbudo za predstavitev vseh miljnikov Celeje in postavitev novega v njihov kontekst.

Ključne besede:

Antika na Slovenskem, rimske ceste, miljniki, Aleksander Sever, epigrafika

Studia Historica Slovenica

Časopis za humanistične in družboslovne študije

Maribor, letnik 23 (2023), št. 1, str. 11–46, 64 cit., 1 preglednica, 6 slik

Jezik: slovenski (izvleček slovenski in angleški, povzetek angleški)

Miljniki (*milliaria*)

Miljniki s svojimi napisi veljajo za posebno "podkategorijo" gradbenih oz. cesarskih napisov. Uporabljali so jih kot preproste označevalce, ki so jih postavljali ob rimskih državnih cestah (*viae publicae*),¹ in s katerih je bilo mogoče pridobiti dvoje pomembnih podatkov: oddaljenost od izhodiščne točke (*caput viae*)² ter seznanitev z osebo, ki je bila odgovorna za gradnjo oz. obnovo ceste. Za provinco Norik, torej tudi za velik del slovenskega prostora v antiki velja, da so t.i. *caput viae* municipiji in kolonije, kar ne velja povsod po Rimskem imperiju. Ob Donavi so za izhodišča štetja oddaljenosti lahko npr. porabili kar vojaške postojanke. Podoben sistem kot v Noriku je bil v rabi še v Cizalpinski Galiji, tudi v Narbonenški Galiji ter v Afriki.³ Na ta način miljniki v kombinaciji z drugimi antičnimi viri geografskega značaja (*Tabula Peutingeriana* ter oba itinerarija⁴) predstavljajo neprecenljivi vir za ugotavljanje tras rimskih cest (sploh v primeru, da jih najdemo *in situ*) ter vpogled v kronologijo gradbenih posegov na neki cesti. Neredko se namreč zgodi, da so na istem mestu našli več različnih miljnih kamnov, ki jih je mogoče datirati v zelo različna obdobja v zamiku desetletij ali celo stoletja. Gradbena obnovitvena dela na cestah so bila seveda nujna, sploh v času po markomanskih vojnah, ko so bile sledi barbarov vidne tudi na infrastrukturi. Včasih pa miljniki niso neposredno povezani z gradbenimi posegi, saj so jih s pridom koristili tudi kot sredstvo za obveščanje in propagando in so jih postavili tudi v primeru, ko se na cesti ni delalo. Napisi na miljnikih so namreč cesarjem služili tudi kot propagandni medij. Verjetneje se s tem srečamo v primeru, ko ime zaslužnega cesarja ni več zapisano v imenovalniku, temveč v dajalniku, kar bi že samo po sebi lahko pomenilo, da je miljnik in napis na njem bolj posvečen cesarju kakor cesti in oddaljenosti; njegov fokus se je torej spremenil.⁵

¹ Za osnovne podatke o državnih cestah, za katere je skrbela država, glej Anne Kolb, "Communications and Mobility in the Roman Empire", v: Christer Bruun in Jonathan Edmondson (ur.), *Oxford Handbook of Roman Epigraphy* (Oxford, 2015), str. 650–654 (dalje: Kolb, "Communications and Mobility"); rimske ceste so delili na *viae privatae* in *viae publicae*, ki so jih zgradili na državnem zemljišču, financirali z državnimi sredstvi, uporabljali pa so jih lahko vsi.

² Za *caput viae* še vedno odlična študija Gordon J. Laing, "Milestones an the capita Viarum", *Transactions and Proceedings of the American Philological Association* 39 (1908), str. 15–34 (dalje: Laing, "Milestones an the capita Viarum").

³ Laing, "Milestones an the capita Viarum", str. 33–34.

⁴ *Itinerarium Antonini* in *Itinerarium Burdigalense*.

⁵ O rabi imenovalnika ali dajalnika na napisih na miljnikih še posebej natančno spregovori Eberhard W. Sauer, "Milestones and Instability (mid-third to early fourth centuries AD)", *Ancient Society* 44 (2014), str. 261–263 (dalje: Sauer, "Milestones and Instability"). Za miljnike 3. in 4. stoletja dopušča možnost, da gre pri njih predvsem za izraz, morda dokaz, lojalnosti nekega območja napram cesarju, velikokrat pa ima zelo malo veze z dejanskimi deli na cesti. Ceste so pa gotovo predstavljale tisto mesto, ki je doseglo kar največ "občinstva", poglavje 6 (Sauer, "Milestones and Instability", str. 277–281).

Miljnike so ponavadi postavljali na bolj markantne točke, morda celo na križišča, da ne bi prihajalo do nejasnosti.⁶ Pomen miljnikov je mogoče še razširiti in jih vpeti v širši družbeni prostor. Do neke mere jih je mogoče razumeti tudi kot indikator gospodarskega razvoja neke regije ali morda celotne province. Noben prostor se ne more razvijati in napredovati, vzpostavljati stike in trgovati, če ni poskrbljeno za osnovno infrastrukturo, kamor v prvi vrsti sodijo ceste.⁷ Miljniki so tako uporabno gradivo tudi za preučevanje romanizacije, saj lahko z njihovo pomočjo ugotavljamo potek cest, ki jih je bilo treba najprej zgraditi ali vsaj utrditi, da so po njih lahko potovali vojaški oddelki, trgovci in vsi ostali. Šele z utrditvijo cest so se na stežaj odprla vrata rimski kulturi in s tem globalnemu napredovanju romanizacije.

Eberhard W. Sauer na svojstven način pokaže, da se je funkcija miljnikov začela bistveno spreminjati kmalu po 230 (gotovo ne po celotnem imperiju istočasno); od tega časa naprej je namreč miljnike mogoče razumeti predvsem kot medij izkazovanja politične lojalnosti. Le izjemoma so še odraz dejanskih del na cestah. V tem kontekstu lahko najbrž razumemo številčno dobro zastopane miljnike cesarjev 3. in 4. stoletja, saj je bilo v teh negotovih, nepredvidljivih in spremenljivih časih še posebej pomembno pokazati svojo pripadnost in zvestobo cesarjem, pa čeprav so vladali le kratek čas.⁸

Marca 2022 so v okviru predhodnih arheoloških raziskav na območju gradnje tretje razvojne osi v kraju Podgorje pri Slovenj Gradcu naleteli na dragoce-
no najdbo miljnika, ki so ga evidentirali ob rimski cesti. Izkazalo se je, da gre za miljniki cesarja Aleksandra Severa, ki ga do takrat na območju Celeje (*Celeia*) še

⁶ Francisco Lloris Beltrán, "Latin Epigraphy: The Main Types of Inscriptions", v: Christer Bruun in Jonathan Edmondson (ur.), *Oxford Handbook of Roman Epigraphy* (Oxford, 2015), str. 94; Lawrence Keppie, *Understanding Roman Inscriptions* (London, 2001), str. 65–67; Anne Kolb, "Antike Strassenverzeichnisse – Wissensspeicher und Medien geographischer Raumerschließung", v: Dietrich Boschung, Thierry Greub, Jürgen Hammerstaedt (ur.), *Morphome des Wissens: Geographische Kenntnisse und ihre konkreten Ausformungen* (München, 2013), str. 202–204; Kolb, "Communications and mobility", str. 654–660. Za miljnike in ceste na splošno glej še: Werner Eck, "Straßen und ihre Denkmäler", v: Regula Frei-Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzig vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 17–39; Anne Kolb, "Römische Meilensteine: Stand der Forschung und Probleme", v: Regula Frei-Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzig vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 135–156; Michael Rathmann, "Die Städte und die Verwaltung", v: Regula Frei-Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzig vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 163–226; Anne Kolb, "Via ducta – Roman Road building: An introduction to its Significance, the Sources and the State of Research", v: Anne Kolb (ur.), *Roman roads* (Berlin–Boston, 2019), str. 3–21.

⁷ Na to je lepo opozorila tudi študija Kegla: Ewald Kegel, "Economic aspects of the Roman Empire. Through the epigraphic study of milestones", str. 1–17, dostopno na: https://www.academia.edu/9886706/Economic_aspects_of_the_Roman_empire_through_the_epigraphic_study_of_milestones, pridobljeno: 1. 3. 2023.

⁸ Sauer, "Milestones and Instability", str. 277–282, 290.

niso zabeležili, pa čeprav iz zaledja Celeje poznamo že 30 tovrstnih spomenikov. Miljnik je stal ob glavni državni cesti, ki je vodila iz Celeje, najbolj južnega noriškega municipija, na sever proti glavnemu mestu province Virun (*Virunum*). Čeprav so miljniki eni redkih rimskih napisov, ki jih je mogoče natančno datirati, v tem primeru zaradi posebnosti v napisu to ni bilo mogoče. Čas nastanka lahko tako zamejimo le na čas vladanja omenjenega cesarja, torej med leti 222 in 235. Odkritje trase vsaj dela rimske ceste bo v veliko pomoč pri nadaljnjem raziskovanju poteka trase, ki jo še vedno poznamo le v obrisih, naše vedenje pa bazira na terenskih pregledih Stanka Pahiča in Jaroslava Šašla pred približno pol stoletja.

Celejski miljniki v kontekstu provincialne in državne ceste mreže

Na območju Celeje je bilo do leta 2022 leta znanih 30 miljnih kamnov, ki jih lahko v veliki večini datiramo v 2. ali 3. stoletje. Večina teh obcestnih spomenikov razumljivo izvira iz okolice mesta (agra) in ne iz mesta samega, ki je bilo izhodišče (*caput viae*).

Celejski miljniki so v zadnjem času doživeli dve pomembni objavi; leta 2005 je izšel četrti zvezek *Corpus inscriptionum Latinarum* (CIL XVII, 4),⁹ kjer so zbrani vsi miljniki Celeje.¹⁰ Noriške miljnike je leta 2000 zbral in objavil že Gerhard Winkler,¹¹ vendar na tem mestu manjkajo miljniki, najdeni v tistem letu, ki jih štiri leta kasneje objavil Milan Lovenjak v reviji *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*.¹² Poleg teh je potrebno spomniti še na starejše (načeloma prve) objave posameznih miljnih kamnov Jaroslava Šašla, Vere Kolšek, Alojza Bolte in ostalih.¹³

Kakor so cestne razdalje v Italiji merili od izhodiščnega miljnika, ki je bil postavljen na rimskem forumu, tako so rimski miljni kamni spremljali *viae*

⁹ *Illyricum et provinciae Europae Graecae, Miliaria provinciarum Raetiae et Norici (Corpus inscriptionum Latinarum (CIL) XVII, zv. 4 (2005)*, ur. Anne Kolb, Gerold Walser in Gerhard Winkler.

¹⁰ Niso pa bili vključeni v korpus *RICe* (Visočnik Julijana, *The Roman Inscriptions from Celeia and its Ager* (Celje, Ljubljana 2017)).

¹¹ Gerhard Winkler, "Die römischen Meilensteine von Noricum", *Pro Austria Romana* 50, št. 1–2 (2000), str. 11–21 (dalje: Winkler, "Die römischen Meilensteine").

¹² Milan Lovenjak, "Die neuen Meilensteine von Celje (Celeia, Noricum) aus den Jahren 161, 214 und 218 n. Chr.", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 146 (2004), str. 205–210.

¹³ Alojz Bolta, "Rimska miljnika iz Škofje vasi pri Celju", *Arheološki vestnik* 6 (1955), str. 316–319; Vera Kolšek, "Karakalin miljnik iz Celja", *Arheološki vestnik* 41 (1990), str. 649–652; Vera Kolšek, "Epigrafski in reliefni paberki na Celjskem", *Arheološki vestnik* 37 (1986), str. 371–372; Vera Kolšek, "Novi napisi in reliefi iz območja celejanskega municipija", *Arheološki vestnik* 30 (1979), str. 167–168; Vera Kolšek, "Dva miljnika iz Celja", *Arheološki vestnik* 11/12 (1960–1961), str. 147–151; Jaroslav Šašel, "A Milestone of Elagabalus in the Municipal Region of Celeia", *Živa antika* 6 (1956), str. 267–276 (= *Opera selecta*, 1992, str. 241–247); Gerhard Winkler, "Die römischen Meilensteine von Ivenca", *Arheološki vestnik* 23 (1972), str. 417–423.

*publicae*¹⁴ skozi province in šteli milje od regionalnih središč, ki so bila odgovorna za svoje cestne odseke.

Napis na miljniku vsebuje ime vladarja, ki je dal cesto zgraditi oziroma popraviti, in število milj (1 rimska milja = 1481,5 m) od mesta, kjer se je cesta začela. Ime cesarja je v večini primerov v imenovalniku, pozneje pa tudi v dajalniku, dodana je še njegova celotna titulatura, torej vse uradne funkcije, zato so miljniki tudi simbol oblasti.¹⁵ S prevzemom funkcije *cura viarum* so cesarji (Avgust, leta 20 pr. Kr.) dejansko postali tudi najvišji oskrbniki in graditelji cest v imperiju.¹⁶ Cesarjevemu imenu včasih sledi navedba o gradnji oziroma popravilu ceste ali mostu in postavitvi miljnika.¹⁷ Zvesti cesarski namestniki po provincah so dali občasno postaviti miljnike ne glede na opravljena cestna dela; njihovo funkcijo lahko takrat iščemo predvsem v propagandnih namenih.¹⁸ Vrednost miljniku se poveča, če ga najdemo na prvotnem mestu postavitve (*in situ*), saj je lahko osnova za topografijo rimskih cest. Takšnih je zelo malo; večino so namreč uporabili kot gradbeni material v bližnjih naseljih.¹⁹

Gradnja cest je doživela razcvet v času adoptivnih cesarjev: Trajana, Hadrijana in drugih. Ker je večji pomen dobivalo trgovanje s severom, so zgradili

¹⁴ Prim. Jaroslav Šašel, "Rimske ceste v Sloveniji", v: *Arheološka najdišča Slovenije* (Ljubljana 1975), str. 75 (dalje: Šašel, "Rimske ceste"): "*Via publica* ... – označuje cesto, ki jo je preko provincialne administracije v normalnih razmerah dala trasirati, zgraditi, opremiti ter evidentirati centralna *cura viarum*, v prvi vrsti – podobno kot poštno službo – za armado in državni aparat; ostali koristniki, predvsem prevozniki zunaj Italije so plačevali cestnino oziroma analogne vzdrževalnine." Še natančnejšo definicijo obravnavanega tipa ceste je podal Michael Rathmann, *Untersuchungen zu den Reichsstrassen in den westlichen Provinzen des Imperium Romanum*. – Beihefte der Bonner Jahrbücher 55 (Mainz, 2003), str. 3 (dalje: Rathmann, *Untersuchungen*), kjer jo je razdelal na deset postavk, katerim je morala zadostiti. Izhajati pa je potrebno iz antične definicije, ki jo lahko najdemo pri Ulpianu (Dig. 43, 8, 2, 20–24), ki ceste ločuje na javne (*publicae*), privatne (*privatae*) in vaške (*vicinales*).

¹⁵ Prim. Rathmann, *Untersuchungen*, str. 120–121; v času republike ter pod cesarjema Avgustom in Tiberijem so napisi (imena, funkcije) vedno v nominativu, od Kaligule naprej se poleg teh (s formularjem v nominativu) začnejo pojavljati tudi tisti, ki imajo ves obrazec v dativu. S tem se začne preobrazba miljnikov iz t.i. gradbenih napisov v počastitvene. Obstajala je še tretja varianta, namreč tista, pri kateri je bil obrazec v ablativu.

¹⁶ Rathmann, *Untersuchungen*, str. 58.

¹⁷ Gerhard Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine in Noricum – Österreich*. Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in Württemberg und Hohenzollern (Stuttgart, 1985), str. 43–46 (dalje: Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*) predstavi obrazec, po katerem so bili miljniki sestavljeni; pri tem natančno razloži posamezne cesarjeve nazive in funkcije; prim. še delitev miljnikov v Elena Banzi, *I miliari come fonte topografica e storica. L' esempio della XI regio (Transpadana) e delle Alpes Cottiae*. Collection de l' école française de Rome 254 (Rome, 1999), str. 2–7 (dalje: Banzi, *I miliari come fonte*).

¹⁸ Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*, str. 15–16: kot primer navede številne miljnike cesarja Makrina in Diadumenijana (217/218), ki sta prišla na oblast za Septimijem Severom in Karakalo. Slednja sta cestno infrastrukturo skrbno obnovila, renoviranje v času Makrina in Diadumenijana tako ni bilo potrebno. Veliko število njunih miljnikov je imelo zgolj propagandno funkcijo (podobno je z miljniki Elagabala v južnem Noriku). Banzi, *I miliari come fonte*, str. 1–7 v uvodu predstavi miljnike kot objekte z dvema funkcijama: pokazatelji cest in propagandno sredstvo ("I miliari come indicatori stradali e come supporto propagandistico").

¹⁹ Šašel, "Rimske ceste", str. 82–86; prim. še Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*, str. 42–45.

t.i. noriško glavno cesto iz Akvileje preko Viruna (glavnega mesta province) v Lavriak. Antonin Pij pa je izgradil cestno mrežo v Zgornji Panoniji (s tem tudi znamenito prazgodovinsko jantarno pot). Gradnja cest, predvsem pa popravila, se je zavoljo premikov legij v Reciji, Noriku in Panoniji nadaljevala pod Severi.²⁰ Med leti 198 in 201 je obnovo cest v Noriku nadziral upravnik province (*legatus pro praetore*) *Marcus Iuventius Surus Proculus*, čigar ime je izpričano na posameznih miljnikih.²¹ Opravi je izredno delo na vseh "nadregionalnih" cestah v provinci. Politiko izgradnje cest je nadaljeval Karakala; zadnji cesar, ki je še gradil ceste, je bil Maksimin Tračan (235–238), v času Filipa Arabskega, Decija, in Trebonijana Gala pa so se vršile še posamezne izboljšave.²² Za čas 3. stoletja velja, da so najdbe miljnikov skoncentrirane na donavske province, kar je povezano z obnovenimi deli; povod za njih lahko iščemo v pogostih vojnih pohodih t.i. ilirskih vladarjev.²³

Prvi noriški miljniki so iz časa cesarja Trajana, sledijo Hadrijanovi in miljniki Antonina Pija; največ pa jih je dal postaviti Septimij Sever. Poleg že zgoraj omenjenih so izpričani še miljniki iz časa tetrahrije in nekateri drugi.²⁴ Kot se cesarji na celejskih miljnikih dobro ujemajo z zastopanostjo cesarjev na vseh noriških, se tudi celejski miljniki kot celota lepo skladajo z zgoraj povedanim o miljnikih v provincialnem okolju.

Seznam celejskih miljnikov – kronološki red²⁵

	Cesar	Objava	Datacija	Kraj najdbe
1.	Trajan	<i>CIL</i> XVII, 4, 120	101/102	Ivenca
2.	Trajan	<i>CIL</i> XVII, 4, 113	101/102	Škofja vas (v strugi Hudinje)
3.	Trajan	<i>CIL</i> XVII, 4, 125	101/102	Vitanje
4.	Trajan	<i>CIL</i> XVII, 4, 106	97/116	Arja vas
5.	Hadrijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 121	132	Ivenca

²⁰ Prim. še Rathmann, *Untersuchungen*, str. 82–84. Tudi na miljnikih iz ostalih omenjenih provinc (ne samo iz Norika) so poleg cesarja omenjeni še upravniki provinc, ki so bili v tem času posebej prizadevani na področju cestne infrastrukture.

²¹ Gerhard Winkler, *Die Reichsbeamten von Noricum und ihr Personal bis zum Ende der römischen Herrschaft* (Wien, 1969), str. 76, 83–89 ga postavi v leto 200 oziroma 201.

²² Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*, str. 11–16.

²³ Prim. Rathmann, *Untersuchungen*, str. 88.

²⁴ Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*, str. 46–63. Prim. še *CIL* XVII, 4.

²⁵ Povzeto po objavi v *CIL* XVII, 4.

6.	Hadrijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 114	10. dec. 131–9. dec. 132	Škofja vas (v strugi Hudinje)
7.	Antonin Pij	<i>CIL</i> XVII, 4, 122	142–145	Ivenca
8.	Antonin Pij	<i>CIL</i> XVII, 4, 130	142–145	Stranice
9.	Antonin Pij	<i>CIL</i> XVII, 4, 115	142–145	Škofja vas (struga Hudinje)
10.	Mark Avrelij in Lucij Ver	<i>CIL</i> XVII, 4, 110	med 7. marcem in 9. decembrom 161	Celje, Mariborska c. 47
11.	Septimij Sever Karakala Geta	<i>CIL</i> XVII, 4, 116	201	Škofja vas (v strugi Hudinje)
12.	Septimij Sever Karakala	<i>CIL</i> XVII, 4, 107	214	Celje, Muzejski trg 7
13.	Septimij Sever Karakala	<i>CIL</i> XVII, 4, 111	214	Celje, Mariborska c. 47
14.	Septimij Sever Karakala	<i>CIL</i> XVII, 4, 123	214	Ivenca
15.	Makrin Diadumenijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 126	218	Lindek pri Frankolovem
16.	Makrin Diadumenijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 124	218	Ivenca
17.	Makrin Diadumenijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 117	218	Škofja vas (struga Hudinje)
18.	Makrin Diadumenijan	<i>CIL</i> XVII, 4, 112	218	Celje, Mariborska c. 47
19.	Elagabal	<i>CIL</i> XVII, 4, 127	219	Lindek pri Frankolovem
20.	Elagabal	<i>CIL</i> XVII, 4, 108	219	Celje, križišče Jurčičeve ul. in Masarykovega nabrežja (pri Savinji)
21.	Maksim Tračan Maksim	<i>CIL</i> XVII, 4, 128	236	Stranice
22.	Maksim Tračan	<i>CIL</i> XVII, 4, 135	236	Brestanica
23.	Maksim Tračan Maksim	<i>CIL</i> XVII, 4, 129	236	Stranice
24.	Trebonijan Gal	<i>CIL</i> XVII, 4, 136	251–253	Brestanica
25.	Klavdij Gotik (268–270)	<i>CIL</i> XVII, 4, 109	sept. 268–9. dec. 268	Celje, križišče Jurčičeve ul. in Masarykovega nabrežja (pri Savinji)
26.	Konstancij I. Maksimin	<i>CIL</i> XVII, 4, 137	305	Brestanica
27.	Valerijan Ml.? Konstantin II.	<i>CIL</i> XVII, 4, 131	257/258 337–340	Stranice (Šmole)
28.	Konstans (337–350) Konstancij (337–361)	<i>CIL</i> XVII, 4, 119	3. st. sredina 4. st. (Constans I) sredina 4. st. (Constantius II)	Škofja vas (struga Hudinje)

29.	Valentinijan I. (364–375) Valens (364–378) Gratijan (367–383)	<i>CIL</i> XVII, 4, 132	367–383	Stranice (Šmole)
30.	Konstancij II.	<i>CIL</i> XVII, 4, 118	sredina 4. st.	Škofja vas (struga Hudinje)

Poleg 30 miljnikov tudi o poteku antičnih cest na celejskem prostoru govorijo še antični viri: poznoantična karta *Tabula Peutingeriana* ter dva itinerarija z vpisanimi postajami: *Itinerarium Antonini* in *Itinerarium Burdigalense*.²⁶

Nov miljniki s Koroške²⁷

Datum in kraj, najdišče, okoliščine najdbe

Arheološki intenzivni terenski pregled odprtih in zaprtih površin ter arheološki testni izkop na območju trase tretje razvojne osi v Škalah in Podgorju je izvedla ekipa PJP d.o.o. pod vodstvom Primoža Predana, ter pod strokovnim nadzorom Danijeke Brišnik z ZVKDS OE Celje in Mihele Kajzer z ZVKDS OE Maribor.²⁸ V okviru projekta so pregledali tri lokacije: lokacija I – Arheološko območje Miklavžin (EŠD 29677), ki je veliko okoli 6500 m², lokacija II – Arheološko območje Ob Suhadolnici (EŠD 29690), ki je veliko okoli 8200 m², in lokacija III – Rimska cesta Celeia – Virunum (EŠD 7954), ki je veliko okoli 1500 m². Dela na terenu so potekala 25. novembra 2020 in 4. marca 2022. Intenzivni terenski pregled in izkop ročnih testnih jam 1×1×1 m so na lokaciji I in II izvajali istočasno. Na lokaciji I so izkopali 6 ročnih testnih jarkov, na lokaciji II pa 8. Na lokaciji III so izkopali dva strojna testna jarka dolžine ca. 10 m in širine 1,5 m.²⁹ Na Mislinjski Dobravi – Rimski cesti Celeia – Virunum (EŠD 7954) sta bila torej znotraj zavarovanega območja kulturnega spomenika narejena dva strojna testna jarka z arheološkim dokumentiranjem z namenom natančno locirati potek rimske ceste. Jarka je bilo treba locirati na vzhodnem in zahodnem koncu območja in pravokotno na predviden potek rimske ceste in izkopati v dolžino ca. 10 m.³⁰

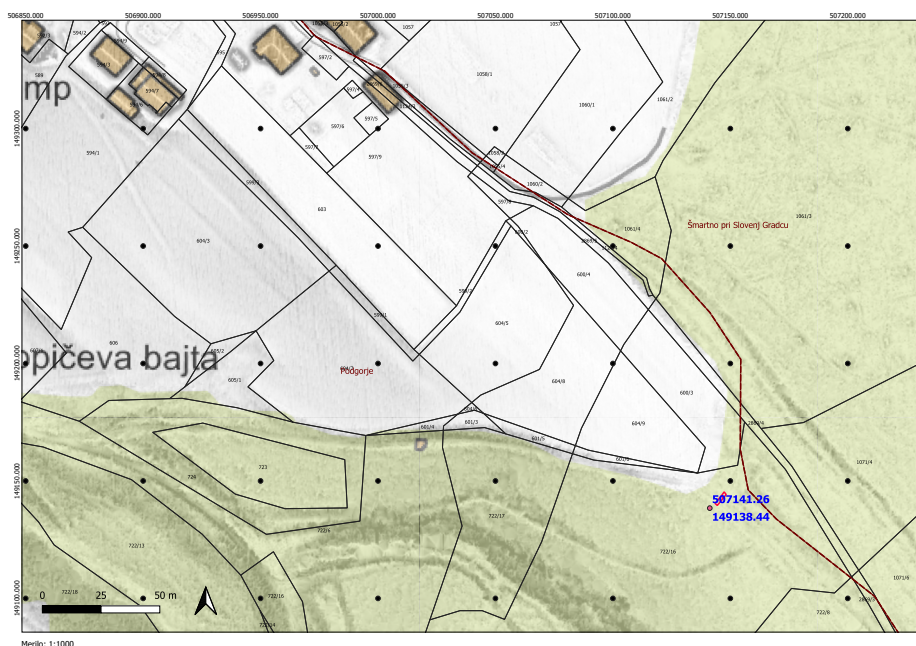
²⁶ Prim. Šašel, "Rimske ceste", str. 75.

²⁷ Danes je hranjen in razstavljen v avli mestne hiše v Slovenj Gradcu (Koroški pokrajinski muzej), inv. št. A5480.

²⁸ Vsem vpletenim se na tem mestu iskreno zahvaljum, da so mi to zanimivo najdbo prepustili v objavo ter mi ob tem posredovali vso dokumentacijo.

²⁹ Grega Čakš, Gojko Tica in Jasna Vinder, *Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah za vrednotenje arheološkega potenciala z ITP ter strojnimi in ročnimi testnimi sondami na območju gradnje tretje razvojne osi v Škalah in Podgorju*, april 2022, str. 5 (dalje: Čakš, Tica in Vinder, *Poročilo*)

³⁰ Čakš, Tica in Vinder, *Poročilo*, str. 12.

Mikrolokacija najdišča (računalniška obdelava: Aleš Brence, PJP d.o.o.)

Testna jarka 1 in 2, ki sta bila locirana na podlagi domnevne trase rimske ceste, katere podlaga je bilo delo Stanka Pahiča,³¹ sta bila v arheološkem smislu prazna.

Zaradi popolne odsotnosti arheoloških struktur v testnih jarkih 1 in 2 so se izvajalci arheološkega pregleda odločili za izkop še enega testnega jarka. Na podlagi pregleda bližnje okolice in vidnih posameznih prodnikov na gozdni poti so tretji testni jarek izkopali 30 m južneje od prvih dveh. V zadnjem testnem jarku so tako 4. marca 2022 našli nov miljni kamen z napisom in na ta način dokumentirali rimsko cesto. Zdi se, da so sedanjo gozdno pot speljali po rimski cesti. Na lidar posnetku ni mogoče opaziti drugih struktur, ki bi jih lahko interpretirali kot cesto/kolovoz.³²

³¹ Stanko Pahič, *Rimske ceste na Koroškem pred raziskovanjem* (Maribor, 1991), str. 50–60 (dalje: Pahič, *Rimske ceste na Koroškem*); Stanko Pahič, "Mislinja", *Varstvo spomenikov 17–19* (1974), str. 248; Stanko Pahič, "Mislinjska Dobrava", *Varstvo spomenikov 17–19* (1974), str. 201–202; Stanko Pahič, "Stari trg pri Slovenj Gradcu", *Varstvo spomenikov 17–19* (1974), str. 213–214.

³² Čakš, Tica in Vinder, *Poročilo*, str. 6.

Miljniki *in situ* (foto: Boris Tušek, PJP d.o.o.)

Trasa poteka po redkem mešanem gozdu na vzpetini Dobrova, severno od naselja Podgorje pri Slovenj Gradcu, v gozdu, do katerega se lahko pripeljemo po makadamski cesti, ki vodi mimo naslova Podgorje 20 (območje se imenuje Repnik in leži na severovzhodnem robu Podgorja; ime je dobilo po lastnikih domačije na tem območju; Repnikovi).

EŠD 7954 Mislinjska Dobrava – Rimska cesta Celeia – Virunum je cesta, ki poteka skoraj ravno od Mislinjske Dobreve proti Staremu trgu, nato približno sledi cesti Stari trg – Ravne na Koroškem do Sel.³³ Na osnovi testnega jarka 3 se je evidentiralo rimsko cesto, ki je bila sestavljena iz dobro utrjenih prodnikov, velikih do 25 x 10 x 3 cm, ki predstavljajo utrjeno podlago ceste in so postavljeni neposredno na geološko podlago. Nad utrjeno podlago se pojavi cestišče, ki je sestavljeno iz rumeno rjave peščene gline s 60% prodnikov, velikih

³³ Prav tam, str. 17.

Novi milnik s
Koroške (računal-
niška obdelava: Aleš
Brence, PJP d.o.o.)

do 5×3×3 cm. Cestišče, brez obcestnih jarkov, je široko do 6 m in v globino meri do 15 cm.³⁴ Miljni kamen so našli na globini okoli 50 cm.

³⁴ Prav tam, str. 44–48.

Novi miljnik v Koroškem pokrajinskem muzeju (foto: Saša Djura Jelenko)

Opis: Marmornat miljnik sicer ni nedotaknjen in nepoškodovan, zdi pa se, da je napis, ki ne teče okoli valja, ohranjen skoraj v celoti. Le skrajne črke, torej začetek in konec vrstic, so ali poškodovane ali manjkajo (odklesane). Približno 1/3 nosilca spomenika je namreč na nek nenavaden način odklesana, površina tistega dela kamna nikakor ni enakomerna ali gladka. Razlog za to ni popolnoma jasen. Zdi se, da je šlo za naknadno obdelavo, ni pa jasno, kdaj je do nje prišlo. Zdi se, da je napis bil že vklesan, saj so tudi črke utrpеле posledice. Ker napis ni tekel okoli celotnega valja, se ga je načeloma dalo brati z ene točke.

Črke so neenakomerne in razmeroma nepravilne, čeprav brez večjih posebnosti. Horizontalna hasta v črki A je neizrazita, mestoma se zdi, da je sploh ni. Preprosta ločilna znamenja v obliki pik so bila striktno uporabljena, le da danes

niso več povsod očitna. Primerov črk v ligaturi oz. v ligaturah ni. Sedemvrstični napis je ohranjen v celoti.

Dimenzije: Velikost spomenika: 180 (višina) x 40 (premer) cm; višina črk: 5,5–8,5 (v. 1), 5,0–7,5 (v. 2), 4,0–6,5 (v. 3, 4), 5,0–6,0 (v. 5), 4,5–6,0 (v. 6), 5,0–6,5 (v. 7) cm.

Transkripcija

*Imp(erator) Caes(ar), div[i]
Severi nep(os), d[i]-
vi Antonini M[a]-
g(ni) fil(ius), M(arcus) Avr(elius) Sev-
[e]r(us) Alexander
[A]vg(ustus) Pius Fel(ix), p[ontifex] [maximus],
trib(unicia) p(otestate), co(n)s(ul)
----- ?*

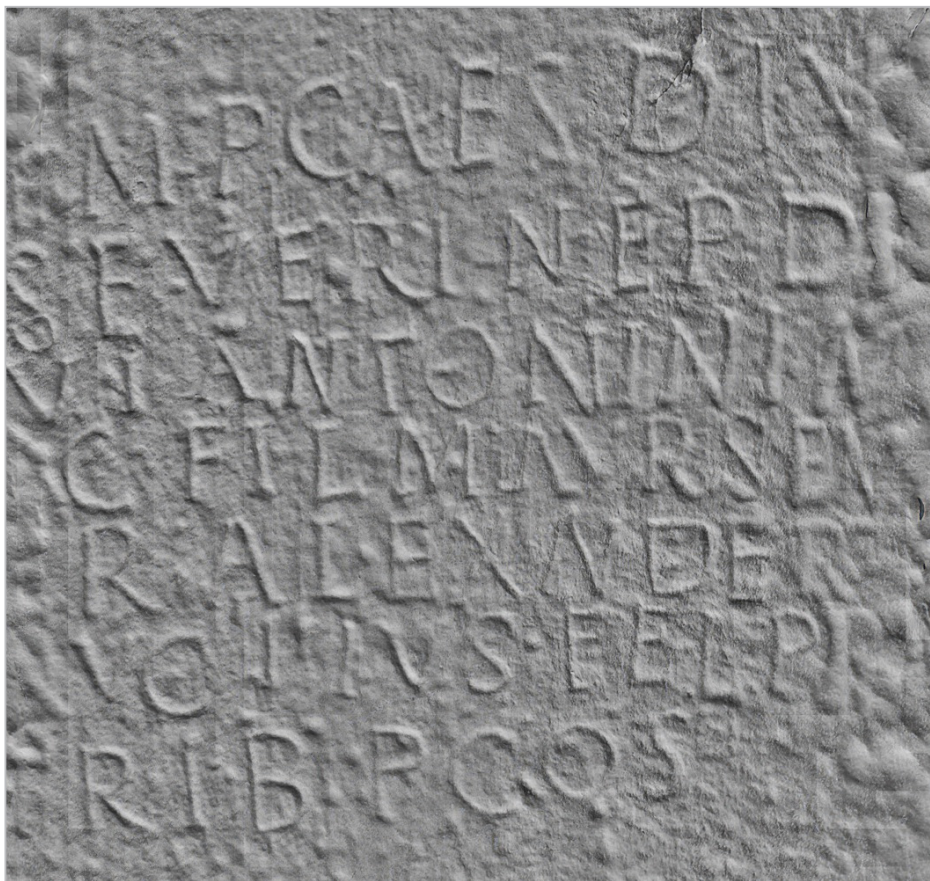
Prevod

Vladar Cezar, vnuk božanskega Severa, sin božanskega Antonina Velikega, Mark Avrelij Sever Aleksander Avgust, pobožen, srečen, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, konzul.

Komentar

Aleksander Sever je bil član severske dinastije, ki je v Rimu vladala od 193 (Septimij Sever), pa do 235, ko umre prav Aleksander Sever. Gre torej za čas, v katerega lahko postavimo obravnavani milnik. Vladavino Severov, Septimija Severa, Gete, Karakale, Elagabala, Aleksandra Severa, je prekinilo le kratko vladanje cesarja Makrina (217/218). V njihovem obdobju je bilo gospodarsko stanje v državi načeloma dobro, vpeljali so nove davke, ter ukinili določene privilegije za aristokracijo. Na področju religije se vedno bolj uveljavlja sinkretizem, ki je vztrajno tlakoval pot k monoteizmu. Ker so Severi vladali pretežno kot absolutni vladarji, senat skoraj ni več sodeloval pri sprejemanju pomembnih odločitev. Nemalo sredstev so namenili vojski, v kateri se je stanje občutno izboljšalo. Po smrti cesarja Aleksandra Severa se je vzpostavil politični vakuum in nastopila je resna kriza v imperiju. Senat in aristokracija sta bila skoraj brez moči, kar je nemalo prispevalo k vzponu vojske in njenih poveljnikov, ki so se pogosto znašli na političnem parketu.³⁵

³⁵ Mario Bartolini, *Roman Emperors: A Guide to the Men Who Ruled the Empires* (Yorkshire–Philadelphia, 2023), str. XVIII–XIX (daje: Bartolini, *Roman Emperors*); Rajko Bratož, *Rimska zgodovina. Del 1, Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana* (Ljubljana, 2007), str. 289–307 (dalje: Bratož, *Rimska zgodovina*).

Napis na miljniku (foto: Boris Tušek, PJP d.o.o.)

Cesar Aleksander Sever je Rimu vladal od 13. marca 222 do februarja oz. marca 235. Rodil bi se naj 1. oktobra 208 v mestu *Arca Caesarea* v Feniciji očetu Gesiju Marcijanu (*Gessius Marcianus*) in mami Juliji Aviti Mameji (*Iulia Avita Mamaea*). Po smrti Makrina je leta 219, ko je bil star 10 let, spremljal novega cesarja Elagabala (svojega bratranca), v Rim. Z njim je v Rim prišla tudi mama Julija Mameja, ki se je povsem posvetila sinovi vzgoji in izobrazbi. Elagabal je Aleksandra Severa posinovil leta 221; in ko so Elagabala odstranili pretorijanci (222), je bil Aleksander Sever takoj razglašen za cesarja, pa čeprav je bil star šele 14 let: od takrat se je uradno imenoval Mark Avrelij Sever Aleksander. Čeprav se je družina izognila imenu "Antonin", ki so ga enačili z osovraženima Karakalo in Elagabalom, pa so

vendarle tudi o njem razširili govorice,³⁶ da je Karakalov nezakonski sin,³⁷ zato na napisih od marca 222 najdemo zapise *divi Antonini Pii filius*.³⁸

Nič nenavadno ni, da je v začetnem obdobju na vladanje mladeniča imela zelo velik vpliv njegova mati Mameja. Novi cesar se je odlikoval po vrlinah in se na ta način očitno razlikoval od ekcesov svojega predhodnika Elagabala. S svojim intelektom in skromnostjo bi naj celo spominjal na slovitega predhodnika Marka Avrelija. Vladal je drugače kot njegovi predhodniki; absolutistične tendence več niso bile v prvem planu, pri odločanju je pogosto sodeloval s senatom. V njegovem času so vpeljali pravne in upravne reforme, ki so bile pogosto uperjene v dobro osvobojenecv in sužnjev. Prav njegove vrline in sposobnost na področju administracije so prispevali k njegovi priljubljenosti med navadnim prebivalstvom. Ni se pa proslavil z vodstvenimi sposobnostmi in odločanjem, kar se je še posebej izkazalo pri dveh večjih vojaških posegih: na vzhodu in pri Germanih, kjer se je njegova življenjska pot tudi končala.³⁹ Za podobo dobrega in preudarnega vladarja se je pravzaprav skrivala šibka vladarska figura, ki se nikoli ni otresla materinega vpliva in ni bila pripravljena na izzive, ki so v tistem času že čakali rimske vladarje.⁴⁰ Leta 231 je odšel na vojaški pohod proti Perzijcem (Parti), zimo 232/233 je preživel v Antiohiji (Sirija), 25. septembra 233 pa je v Rimu slavil triumf nad Perzijci (Parti). V drugi polovici leta 234 se je odpravil na pohod proti Germanom in bil v februarju ali marcu 235 umorjen pri Mainzu (*Mogontiacum*) (skupaj z njim je bila umorjena tudi njegova mati Julija Mameja); oba je doletela *damatio memoria*, ki pa je bila ukinjena najpozneje maja ali junija 238, ko so ga posvetili v *divus* in dobil je naziv *divus Alexander*.⁴¹

Potek pridobivanja njegovih uradnih imen in nazivov je potekal takole: v maju oziroma juniju 218 ga je senat razglasil za sovražnika države, a ga je še junija istega leta rehabilitiral. 26. junija 221 ga je posinovil cesar Elagabal (bratranec, njuni materi sta bili namreč sestrji: Julija Sojmiada in Julija Mameja), podeljeno mu je bilo ime *Alexander* in povzdignjen je bil v cesarja (*Caesar*),

³⁶ Marjeta Šašel Kos, *V srcu rimskega imperija: zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana* (Ljubljana, 2020), str. 282 (dalje: Šašel Kos, *V srcu rimskega imperija*).

³⁷ O tem pišeta zgodovinarja Herodijan (5, 3, 3) in Kasij Dion (78, 30, 3).

³⁸ Uradno ime cesarja Karakale je namreč bilo: *Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus Pius Augustus*; od 213 naprej se na napisih najde tudi vzdevek *Magnus*, cf. Dietmar Kienast, *Römische Kaisertabelle. Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie* (Darmstadt, 1996), str. 162 (dalje: Kienast, *Römische Kaisertabelle*).

³⁹ Bartolini, *Roman Emperors*, str. 47–48.

⁴⁰ Bratož, *Rimska zgodovina*, str. 305.

⁴¹ Kienast, *Römische Kaisertabelle*, str. 177–182. Več o Rimskem cesarstvu v času njegovega vladanja, o njegovem prihodu na oblast, o vplivu matere in babice na njegovo delovanje, o udeležbi v vojaškem pohodu na vzhodu in o intervenciji na renskem limesu najdeš v monografiji John S. Mchugh, *Emperor Alexander Severus*, (South Yorkshire, 2017), poglavja 4–9, poudarek na poglavju 7 (str. 217–249). Glej še Bratož, *Rimska zgodovina*, str. 305–307; Šašel Kos, *V srcu rimskega imperija*, str. 281–285.

od tod cesarska titulatura: *Imper. Caes. M. Aurelii Antonini Pii Felicis Aug. fil. divi Antonini Magni Pii nepos, divi Severi pronepos*, v kateri lahko iščemo tudi poskus narediti prevzem oblasti in njegovo vladavino čim bolj legitimno, saj jo izpeljemo vse do Septimija Severa. Aklamacija za cesarja s strani vojske je sledila 13. marca 222. Naslednji dan mu je senat podelil še nekatere častne cesarske nazive: *Augustus, pater patriae* in *pontifex maximus* in s tem dobimo njegovo celotno cesarsko titulature: *Imp. Caes. M. Aurelius Severus Alexander P. F. Aug.*, čemur sledi že zgoraj omenjeno nadaljevanje: *divi magni Antonini Pii filius, divi Severi Pii nepos*.⁴²

S pomočjo pravkar navedenih dejstev je mogoče razložiti tudi napis na koroškem miljniku. Do manjših odstopanj je morda prišlo v vrstnem redu cesarjevih titul, tudi imeni predhodnikov, na katera nasloni svojo vladanje, nista navedeni popolni, a drugih nejasnosti in nedoslednosti ni. Napis je namreč ohranjen skoraj v celoti, kljub temu da je približno 1/3 valja (od vrha do tal) grobo neobdelana ali naknadno preklesana, a ti posegi niso bistveno posegli na prostor samega napisa. Sledi so ostale samo na prvi in zadnji črki v vrstici, ostalo besedilo je nedotaknjeno, torej takšno, kot so ga zapisali ob nastanku.

Napis je tako mogoče rekonstruirati v celoti: začne se cesarjevim imenom *Imperator Caesar*, nadaljuje z navedbo njegovih predhodnikov oz. prednikov, da se je kot v mnogih primerih potrdila in še poudarila legitimnost njegove oblasti. V kronološkem redu sta tako navedena cesarja Septimij Sever (193–211), ob katerem piše *nepos* (vnuk), in cesar Karakala (211–217), ob katerem piše *filius*, torej sin. Sledi osrednji del cesarjevega imena (*Marcus Severus Alexander*) in njegova titulatura, ki pa je pomanjkljiva. Največji problem v vsakem primeru predstavlja zadnja vrstica. Razloga sta dva; obstoječa zadnja vrstica na miljniku ne bi smela biti zadnja, slediti bi moral še bistven in ključen del napisa. Napis je namreč nepopoln, ker manjka glagol, ki bi označeval gradnjo ali popravilo ceste: *fecit, munivit, refecit, poni iussit* ... Še bolj pa pogrešamo število, ki bi označevalo oddaljenost v miljah (*a Celeia* ?),⁴³ in črki M P (*milia pasuum*), ki sta služili za mersko enoto.⁴⁴ Nenavadna in nepopolna pa je tudi predzadnja vrstica, kjer sta omenjeni dve cesarski funkciji, ki sta ključni za datiranje napisa: tribunska oblast in konzulat. Obe tituli na napisu sicer sta,

⁴² Kienast, *Römische Kaisertabelle*, str. 177–178.

⁴³ Za potek rimske ceste na Koroškem, razdalje med postajami in upravno pripradnost posameznih delov glej Marjeta Šašel Kos, "Between Celeia and Virunum – The Roman Inscriptions from Southern Carinthia", v: *Carinthia Roman und die römische Welt*. Festschrift für Gernot Piccotini zum 60. Geburtstag (Klagenfurt, 2001), str. 193–205 (dalje: Šašel Kos, "Between Celeia and Virunum").

⁴⁴ Sauer omenja miljnike brez kakršnekoli oznake za oddaljenost; kot takšni naj ne bi bili nujen element kakršnih koli prizadevanj za ohranitev cest v uporabnem stanju, kar nakazuje na spremembo namembnosti te vrste spomenikov z napisi, prim. Sauer, "Milestones and Instability", str. 278.

a nobeni ni pridani števniki. Ne vemo torej, kolikokrat je bila cesarju podeljena oblast tribuna in kolikokrat je opravljal funkcijo konzula. Napisa na miljniku tako ni mogoče natančneje datirati. Ena od možnih razlag sicer je, da je napis nastal že v prvem letu vladanja, torej v letu 222, pa se klesanje števnikov I ni zdelo smiselno oz. je bilo celo odveč. Razlog pa morda lahko iščemo v samem časovnem okvirju nastanka; s cesarjem Aleksandrom Severom namreč počasi že prehajamo v obdobje nestabilnosti, nemira in nestanovitnosti, ki bi se naj po mnenju Sauerja kazala prav na miljnikih.⁴⁵ Miljniki iz časa 3. stoletja (predvsem od Aleksandra Severa naprej), tako več niso odraz del na cestah (morda le še izjemoma), ampak so predvsem izraz ali dokaz lojalnosti novim (vsakokratnim) cesarjem. Na tovrstnih miljnikih se tako marsikaj opušča: nazivov, povezanih z zmagami, praktično ni, tribunska oblast in konzulat pa nista striktno dokumentirana, če pa sta, pa ni nujno, da so ju šteli. Postavitev miljnika in s tem počastitev cesarja je sicer bila pomembna, navajanje vseh njegovih titul, služb, počastitev in oblasti pa se vedno bolj kaže kot pogrešljivo razkošje, ki se ga je vedno bolj pogosto opuščalo.⁴⁶

Če smo na ta način poskusili razložiti, zakaj ni števnikov ob *tribunicia potestatis* in ob besedi *consul* (oboje seveda okrajšano), lahko na podoben način navežemo tudi na manko glagolov, ki govorijo o delu na cesti (*fecit, muniuit, refecit, poni iussit*). Ker kakršnihkoli del na cesti dejansko ni bilo, zato ni bilo nobene potrebe po tem, da bi govorili o gradnji, obnovi, utrjevanju in čem podobnem. Miljniki primarno več niso imeli funkcije, zaradi katere so jih sploh začeli postavljati. Zaradi skoraj vseobsegajočega pomena počastitve cesarja, stopi v ozadje najverjetneje še druga njegova poglobljena funkcija, to je navajanje razdalj oz. oddaljenosti od izhodišča, torej v našem primeru od Celeje.⁴⁷ Pričakovana razdalja bi tako bila ca. 45 km (odvisno od poteka ceste), torej približno 30 milj.

Za cesarje severske dinastije (predvsem za Karakalo, Elagabala in Aleksandra Severa) velja, da so zapustili ogromno število miljnikov.⁴⁸ Na tem mestu nas predvsem zanimajo miljniki Aleksandra Severa v Noriku in obeh Panonijah. Z območja Celeje do sedaj ni bilo nobenega miljnika iz časa njegovega vladanja, tudi širše iz province Norik sta bila poznana le dva.⁴⁹ Veliko več jih je v obeh Panonijah, predvsem v Spodnji Panoniji (*Pannonia Inferior*) je njihovo število primerljivo s številom v severni Afriki, kjer jih je daleč največ.⁵⁰

⁴⁵ Sauer, "Milestones and Instability", str. 277–282, 290.

⁴⁶ Prav tam, str. 281–282.

⁴⁷ Šašel Kos, "Between Celeia and Virunum", str. 203.

⁴⁸ Rathmann, *Untersuchungen*, str. 85.

⁴⁹ Prav tam, str. 250; Winkler, *Die römischen Strassen und Meilensteine*, str. 53, št. 52.

⁵⁰ Rathmann, *Untersuchungen*, str. 248–250.

Ker sta do sedaj znana noriška miljnika samo dva, ju lahko za lažjo primerjavo z našim navedemo:

1. Ager Flavije Solve (*Flavia Solva*)

Imp(erator) Caes(ar) Mar(cus) Aurel(ius) / Severus Alexander / Pius Felix Invictus Aug(ustus) / pont(ifex) max(imus) trib(unicia) potes(tate) / imp(erator) X co(n)s(ul) III p(ater) p(atriciae) proco(n)s(ul) / dominus in[dul]/gentiss[im]us / a Sol(va) m(ilia) p(assuum) XL.⁵¹

2. Ager Teurnije (*Teurnia*)

Imp(erator) Caes(ar) / Marc(us) Aurel(ius) / Se]verus Alexan[der] / [pi]us fel(ix) Aug(ustus) / a T(eurnia) / IIII.⁵²

V letu 2020 pa je bil objavljen še nov miljnik Aleksandra Severa iz agra Vindobone (torej iz Zgornje Panonije), ki se po zapisanem besedilu razlikuje od zgornjih "noriških", je pa mnogo bližje našemu:

Imp(erator) Caes(ar) divi Seve[ri] / Pii nepos d[i]vi Mag[ni] / Antonini fili-us M(arcus) Au[r(eliu)s] / Seve[r]us [[Alexander / pius felix]] Aug(ustus) pon[t(ifex)] max(imus) trib(unicia) potest(ate) VIII / co(n)s(ul) III procons(ul) p(ater) p(atriciae) po[n]tes / et vias vetustate conla[psas] / restituit a Vind(obona) m(ilia) p(assuum) X XX[--] ?⁵³

Kakor na koroškem miljniku je tudi tu oblast Aleksandra Severa izpeljana vse do začetnika severske dinastije (Septimija Severa), česar ne srečamo tako pogosto. Za primerjavo lahko na tem mestu navedemo kar 20 miljnikov Spodnje Panonije, med katerimi ni nobenega, na katerem bi na ta način želeli poudariti legitimnost cesarjeve oblasti oz. vladavine.⁵⁴ Poleg tega, ki je bila objavljen leta 2020, iz Zgornje Panonije poznamo še tri, pa tudi na teh cesarjeva titulatura ni navedena na ta način, pač pa preprosto z imenom in posameznimi funkcijami.⁵⁵ Naš miljnik in tisti s prostora Vindobone (Zgornja Panonija), sta si po besedilu sicer res podobna, a tudi med njima obstajajo razlike. "Vindobonski" je gotovo bolj popoln: kar zadeva titulature, cesarskih funkcij je več in vse so opremljene s števniki, kar pomeni, da je mogoča natančna datacija (10. december 228 / 9. december 229). Vrstni red zapisa cesarske titulature na obeh ni enak, na tem iz Zgornje Panonije je dodana še funkcija *proconsul* in častni

⁵¹ *CIL* XVII, 4, 1, 142; HD039134; lupa 6116.

⁵² *CIL* XVII, 4, 1, 177; HD006529; lupa 8481.

⁵³ Ekkehard Weber, "Ein römischer Meilenstein – und ein Problem", *Römisches Österreich* 43 (2020), str. 151–155; lupa 32004.

⁵⁴ Prim. HD005135, HD006033, HD007911, HD012157, HD012208, HD067840, HD073742, HD074686, HD074706, HD074712, HD074805, HD074812, HD074820, HD074888, HD074889, HD074892, HD074894, HD074899, HD074979, HD074980.

⁵⁵ HD074446, HD074457, HD074672.

naziv *pater patriae*, ki ju na našem sploh ni. Ima zadnjo oz. zadnji dve vrstici, ki pri našem koroškem manjkata, pa ne zato, ker bi bili odklesani ali na kak drug način odstranjeni, temveč ker ju iz nekega razloga nikoli niso zapisali. Na vindobonskem je mogoče opaziti še en detajl, ki prav tako manjka pri koroškem. Aleksandra Severa je namreč, kakor mnoge cesarje 3. stoletja, doletela *damnatio memoriae*, ki so jo sicer že leta 238 preklicali oz. ukinili,⁵⁶ a "škoda" na spomenikih, seveda tudi miljnikih je bila narejena. Iz tega razloga namreč na vindobonskem manjkajo tri besede: *Alexander, Pius, Felix*, ki so jih odklesali kmalu po smrti leta 235. Na koroškem miljniku do tega posega ni prišlo.

Datacija: Iz že navedenih razlogov miljnika ni mogoče natančneje datirati, omejimo se lahko le na čas vladanja cesarja Aleksandra Severa. Morda bi lahko dali prednost njegovemu prvemu letu vladanja, a tega žal ne moremo potrditi.

Rimska cesta na Koroško

Glavna rimska cesta čez slovenski prostor v antiki je vodila od zahoda proti vzhodu, od Akvileje do Petovione in naprej proti Savariji. Ta cesta je vsaj deloma potekala po prazgodovinski jantarni poti, ki je povezovala Baltik in Jadran. Vendar pa so se Rimljani gradnje cest lotili bolj celovito, sistematično in z obilo gradbene vneme; njihove ceste namreč veljajo sicer za osnovno, a vendar ključno infrastrukturo rimske države, za katero je praviloma poskrbela vojska. Okvirni potek rimske "avtoceste" čez slovenski prostor je načeloma znan, a je na njeni trasi še vedno veliko belih lis. Od nje so se na sever in na jug odcepljali kraki, ki so strateško dobro povezovali vsa rimska avtonomna mesta na Slovenskem, različne upravne enote (torej različna mesta znotraj iste ali različnih upravnih enot).

V primeru Celeje in njenega agra, ki predstavlja najbolj južni del province Norik, lahko sklepamo na dobro povezavo s preostalim (severnim) delom matične province, v prvi vrsti predvsem z glavnim mestom Virunom, ki je potekala čez današnjo slovensko pa tudi avstrijsko Koroško. Omenjena državna cesta je z vmesnimi postajami označena na antičnem zemljevidu *Tabula Peutingeriana*. Od Celeje do postaje z imenom *Upellis* je 13 milj; od te do Kolacione jih je 16; od Kolacione do Juene jih je 22, in od Juene do Viruna še dodatnih 23.⁵⁷

⁵⁶ Kienast, *Römische Kaisertabelle*, str. 177–178.

⁵⁷ Šašel, "Rimske ceste", 76–77.

V preteklosti sta se izoblikovali dve potencialni trasi te ceste.⁵⁸

1. varianta: Celje – Vojnik – Stranice – Vitanje – Paka – Lošperg – (Sv. Marjeta) – Dolič – Stari trg pri Slovenj Gradcu – Sele – (križišče Hanžič) – gostišče Dular – Kotlje – Preški vrh – Ravne – Zagrad – (cerkev sv. Barbare)⁵⁹ – Prevalje – Poljana.
2. varianta: od Celja do Starega trga pri Slovenj Gradcu čez Gorico – Per novo – Staro vas (Velenje) in Dolič.

Med Velenjem in Slovenj Gradcem se nakazuje še alternativa: Stara vas – Škale – Plešivec – Metulov vrh – Sv. Helena – (Sv. Lenart) – Šmiklavž – Stari trg pri Slovenj Gradcu.

Pri tem je bistveno lociranje postaje *Upellis* (imenovalnik: *Upellae* ?); mnogi, predvsem pa Pahič, so to postajo postavljali v Vitanje, drugi, v prvi vrsti Šašel, pa jo je bolj prepričljivo argumentiral v Stari vasi pri Velenju. Omenjeni razdalji med postajami ne nasprotujeta nobeni od obeh lokacij.⁶⁰ Vsi arheološki terenski pregledi ter testni izkopi trase rimske ceste na Koroškem še vedno bazirajo na delu Stanka Pahiča in tudi v našem primeru ni bilo nič drugače.⁶¹ V bližnji preteklosti arheološko pregledani odseki trase rimske ceste (predvsem na osnovi Pahičevih beležk), lanska najdba novega miljnika, ter arheološki pregledi, ki se še obetajo ob projektu gradnje tretje razvojne osi, kar kličejo po tem, da se Pahičeve zapiske ponovno natančno preuči in postavi v kontekst vseh novosti zadnjih let (novi pregledi,⁶² potrjeni odseki, lidarski podatki, in nena zadnje tudi nov miljnik). Nov miljnik pa kljub vsemu ne bo mogel pomagati pri dokončni potrditvi in razjasnitvi, kje je cesta na Koroško zavila, saj so ga našli že preveč na severu. Ker pa je bil najden *in situ*, lahko tudi z njegovo pomočjo potrdimo potek ceste na obravnavanem odseku.

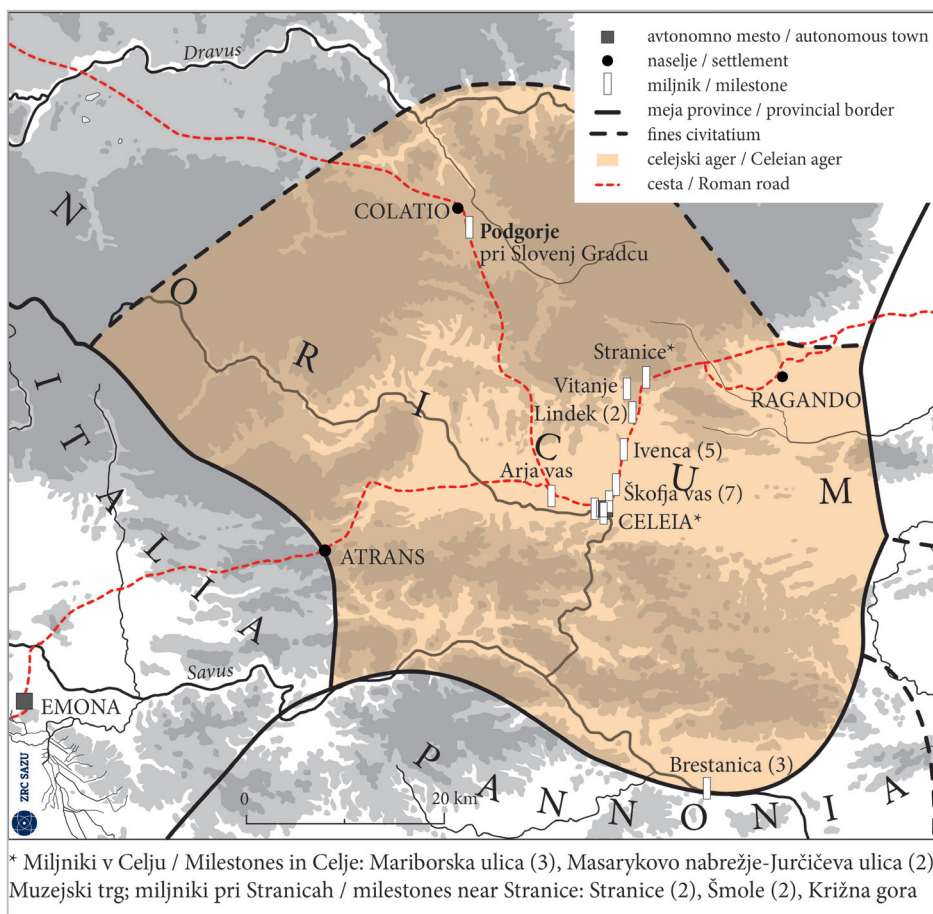
⁵⁸ Franc Truhlar, "Stara pota ter poskus rekonstrukcije nekdanje prometne mreže", v: *Arheološka najdišča Slovenije* (Ljubljana, 1975), str. 103.

⁵⁹ Namesto cerkve sv. Barbare bi bila na tem mestu bolj smiselna Brančurnikova gostilna, cerkev je namreč na hribčku, dostop je zelo strm z obeh smeri, cesta je šla na tem mestu bolj verjetno po dolini, kar posredno dokazujejo tudi nagrobniki iz Zagrada (opomba arheologinje S. Djura Jelenko iz Koroškega pokrajinskega muzeja).

⁶⁰ Šašel, "Rimske ceste", str. 95; Jaroslav Šašel, "Upellae – Vitanje", *Zgodovinski časopis* 8 (1954), str. 125–130.

⁶¹ Pahič, *Rimske ceste na Koroškem*, str. 50–60.

⁶² Za posege na potencialni trasi ceste glej bazo: https://geohub.gov.si/ghapp/iskd/?data_id=dataSource_3-MK_ARHEO_6668-3692%3A34564&page=eArheologija&views=Prikaz-app%2CView-5, pridobljeno: 2. 3. 2023; npr. rimska cesta Celeia – Virunum v Kotljah (koda raziskave 21-0153, 21-0217, 19-0065, 18-0043).

Miljniki Celeje in njenega agra (priprava zemljevida: Mateja Belak, IZA, podlaga: Arhiv Inštituta za arheologijo ZRC SAZU)

Namesto zaključka

Koroški milnik gotovo predstavlja dragoceno najdbo, a zaradi svojih posebnosti, pomanjkljivosti in odklonov od uveljavljenih norm, ne dopušča enoznačne in dokončne razlage. Našli so ga *in situ*, ob rimski državni cesti, ki je vodila iz Celeje proti Virunu, traso katere sta v drugi polovici 20. stoletja razmeroma natančno (kolikor je to sploh mogoče samo s pomočjo terenskih pregledov) opredelila Stanko Pahič in Jaroslav Šašel. Novo odkriti milnik je tako prvi milnik s celejskega agra, ki izvira iz časa cesarja Aleksandra Severa, obenem pa je tudi prvi, ki je bil odkrit tako daleč od Celeje proti severu. Zaradi pomanjkljivih podatkov na njem ga ne moremo natančno datirati, ne moremo sklepati na

konkreten razlog (gradbeni poseg na cesti, če je ta sploh obstajal) za postavitev, ne vemo, zakaj ga je obšla *damnatio memoriae* in glede na to, da je ležal ob trasi rimske ceste, se poraja vprašanje, zakaj je približno 1/3 spomenika ali neobdelana in v surovem stanju ali pa naknadno odklesana?! Po eni strani se namreč zdi, da do tega ni prišlo naknadno zaradi potrebe po nadaljnji rabi sekundarni uporabi, saj bi ga v tem primeru našli kje drugje, ne pa še vedno ob oz. celo na rimski cesti. Po drugi strani pa so poškodovane predvsem prve in zadnje črke vrstic, do česar bi lahko prišlo zaradi naknadnih posegov. Morda gre za kak primer polizdelka ali nedokončanega miljnika, ki so ga iz nekega razloga zavrgli. Na ta način bi sicer lahko razložili manjkajoči zadnji dve (?) vrstici, težko pa bi na ta način zagovarjali manko števnikov ob *tribunicia potestatis* in *consul*, saj naj ne bi bili čisto na koncu; črki p v *p(otestatis)* bi naj sledilo število in potem še *cos*. Morda bi sicer celo lahko razmišljali o tehnični napaki, ki je botrovala temu, da napis na miljniku niso nikoli dokončali. Kljub vsemu pa se zdi verjetneje, da je pomanjkljiva vsebina napisa bolj povezana s časom, v katerem je miljnik nastal. Primarna funkcija miljnikov merjenja razdalj in poročanja o delih na cesti je počasi izzvenela, začela stopati v ozadje, v prvi plan pa je prihajal miljnik kot medij propagande, ki je poročal o menjavi oblasti, o novih cesarjih. V tem kontekstu bi na koroškem miljniku lahko razumeli tudi navedbo pomembnih predhodnikov. Pripadnika severske dinastije Septimij Sever in Karala porabi-jo za utemeljitev oblasti Aleksandra Severa, vse ostalo se zdi manj pomembno. Novi miljnik je prvi miljnik Aleksandra Severa z območja Celeje in njenega agra, od koder je sicer poznanih že 30 tovrstnih spomenikov. Za celotno provinco Norik, pa tudi Zgornjo Panonijo velja, da so miljniki zadnjega cesarja severske dinastije bolj izjema kot pravilo (za razliko od Spodnje Panonije, kjer jih je kar 20). Izjemna in redka najdba bo gotovo v veliko pomoč pri natančnejšem določevanju trase rimske ceste, ki jo še vedno poznamo bolj v obrisih in predvidevanjih; samo na ta način jo bo mogoče fiksno začrtati in potrditi ali ovreči domneve Pahiča, Šašla ali koga drugega.

Da bi bilo novo najdbo lažje postaviti v kontekst obstoječih celejskih miljnikov, so kot priloga prispevku v katalogu zbrani vsi celejski miljniki s prepisom in prevodom v slovenščino, ki ga pri objavi rimskih napisov pogosto pogrešamo.

Julijana Visočnik

**A NEW MILESTONE FROM CARINTHIA IN THE CONTEXT
OF THE ALREADY KNOWN MILESTONES FROM CELEIA
AND ITS AGER**

SUMMARY

The Carinthian milestone certainly presents a very precious find but it doesn't allow an unambiguous and an ultimate explanation because of its specialities, imperfections and its declinations from common norms. It was found *in situ* by the Roman state road from Celeia to Virunum, which was rather precisely defined by Stanko Pahič and Jaroslav Šašel (as much as that was possible only by land surveys). This newly found milestone is therefore the first one of Celeia ager which is from the time of the emperor Alexander Severus, and it is also the first one which was found so far from Celeia to the north. Because of the insufficient data on it we cannot date it exactly, neither we can find out a concrete reason for erecting it (if there was any building reason on the road at all), we do not know why *damnatio memoriae* avoided it. According to the fact that this milestone was lying by the line of the Roman road there is also one more question: why is one third of the milestone either unwrought and in a raw state or was it cut away afterwards?! One explanation could be that the reason was not the later necessity of the secondary use of it – in this case it would be found somewhere else and not by or even on the Roman road. On the other hand we can see that only the first and the last letters of the lines are damaged, which could be the result of the later intervention. Maybe this milestone is an example of semimanufactures or an example of an unfinished milestone which was rejected because of an unknown reason. This could be the explanation for the absence of the two (?) final lines but this could not be an easy explanation for the missing numbers by *tribunicia potestatis* and *consul*, because they should not be entirely at the end; the letter p in *p(otestatis)* should be followed by a number and then also by *cos*. We could also conclude that there was a technical mistake which was the reason that the inscription on the milestone has never been finished. In spite of this it is more probable that the incomplete contents of the inscription on the milestone are connected with the time of its origin. The primary function of milestones was to measure distance and to inform about the work on roads, but this function began to disappear and it was becoming more and more unimportant. Milestones became the medium of the propaganda: to inform people about the change of authority and about new emperors. The statement of the important precursors on the Carinthian milestone could be understood in this context.

Septimius Severus and Caracalla, two members of Severan dynasty, were used for the confirmation of the authority of Alexander Sever; as was customary at that time.

The new milestone is the first milestone of Alexander Severus from the Celeia and its ager, where thirty such monuments are already known. The milestones of the last emperor of Severan dynasty are more or less an exception to the rule in the whole province of Norik and Upper Pannonia (while in Lower Pannonia there are twenty of them). This exceptional and rare find will certainly be an important help in the exact defining the line of the Roman road; in fact we still have, according to our presumptions, only a sketchy knowledge of it. This is the only way to trace it out firmly and to confirm or to reverse the hypothesis of Pahič, Šašel or anybody else.

The catalogue of all the Celeia milestones is added to this article in order to place the new find more easily into the context of consisting (already known) milestones of Celeia. All the Celeia milestones are transcribed and translated into Slovene, what we often miss in the publications of the Roman inscriptions.

PRILOGA: KATALOG MILJNIKOV IZ CELEJE IN NJENEGA AGRA⁶³

V katalogu so navedeni vsi miljniki iz celejskega agra z osnovnimi podatki: najdišče, transkripcija, prevod, datacija. Na tem mestu ne navajam vseh objav posameznih miljnikov, temveč samo zadnjo temeljno v *Corpus inscriptionum Latinarum* (CIL XVII, 4) in tiste v epigrafskih bazah, ki omogočajo hiter vpogled in pregled. Vrsti red miljnikov temelji na oddaljenosti od *caput viae*, torej od Celeje. Najdišče,⁶⁴ transkripcija in datacija so povzeti po zanesljivi objavi v *Corpus inscriptionum Latinarum*, dodan je le prevod v slovenščino, ki ga pri objavah rimskih napisov pogosto pogrešamo.

1. Celje, Muzejski trg 7

[Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Septimius Severus] / [Pius Pertinax Aug(ustus)], / [Arab(icus), Adiab(enicus), Part(hicus) max(imus)], / [pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) VIII], im[p(erator) XII, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) II, proco(n)s(ul)] / et Imp(erator) C[aes(ar) M(arcus) Aur(elius)] / Anto[ninus Pius] / Fel(ix) Aug(ustus), P[art(hicus) max(imus)], / Germ(anicus) max(imus), [trib(unicia)] / pot(estate) XVII, p(ater) p(atriciae), / miliaria v[etustate con] / lapsa r[estitui] iuss(erunt)]. / -----?

Prevod: Vladar Cezar Lucij Septimij Sever, pobožen, vztrajen, Avgust, zmagovalec v Arabiji, v Adjabeni in največji zmagovalec nad Parti, najvišji svečenik, ki mu je bila osemkrat podeljena oblast tribuna, dvanajstkrat vrhovni vojaški poveljnik, oče domovine, drugi konzul ter prokonzul in vladar cesar Mark Avrelij Antonin, pobožen, srečen, Avgust, največji zmagovalec nad Parti in največji zmagovalec nad Germani, ki mu je bila sedemnajstkrat podeljena oblast tribuna, oče domovine, sta ukazala obnoviti miljnike, ki so propadli od starosti.

Datacija: 214.

Objave: CIL XVII, 4, 107; HD039572; EDCS-27900353.

2. Celje, Jurčičeva ulica / Masarykovo nabrežje

Imp(eratori) Caes(ari) / M(arco) Aur(elio) Anton[ino] / Pio Felici / Invict[o] Aug(usto), / divi Antonini / filio, divi Sever(i) / nepoti, co(n)s(uli) II, p(atriciae).

Prevod: Vladarju Cezarju Marku Avreliju Antoninu, pobožnemu, srečnemu, nepremagljivemu Avgustu, sinu božanskega Antonina, vnuku Severa, ki je bil drugi konzul, očetu domovine.

⁶³ V katalogu je navedenih 29 miljnikov, manjka CIL XVII, 4, 106, ker je danes brez napisa, a je bilo s pomočjo drugih miljnikov, ki so jih postavili v času cesarja Trajana, ugotoviti, da je iz istega obdobja.

⁶⁴ Pri najdišču je navedena le osnovna lokacija (torej večji kraj) in ne nianse, do katerih je prišlo pri nekaterih najdiščih, kjer so našli več miljnikov (npr. Stranice).

Datacija: 219.

Objave: CIL XVII, 4, 108; HD039574; EDCS-14400589; lupa 9529.

3. Celje, Jurčičeva ulica / Masarykovo nabrežje

Imp(eratori) Caes(ari) / M(arco) Aureli(o) / Claudio / [P(io)] F(elici) Invicto / Aug(usto), p(ontifici) maximo, / tribunicia[e] / potes<ta>tis.

Prevod: Vladařu Cezarju Marku Avreliju Klavdiju, pobožnemu, srečnemu, nepremagljivemu Avgustu, najvišjemu svečeniku, ki mu je bila podeljena tribunska oblast ...

Datacija: Med septembrom in 9. decembrom 268.

Objave: CIL XVII, 4, 109; HD039575; EDCS-14400590; lupa 9528.

4. Celje, Mariborska c. 47

Imper[ato]rib(us) C[a]esarib(us) / M(arco) Aurelio Antonino Aug(usto), / trib(unicia) pot(estate) XV, co(n)s(uli) III et / L(ucio) Aurelio Vero Aug(usto), trib(unicia) / pot(estate), co(n)s(uli) II / I.

Prevod: Vladařjema Cezarjema, Marku Avreliju Antoninu Avgustu, ki mu je bila petnajstkrat podeljena oblast tribuna, tretjič konzul in Luciju Avreliju Veru Avgustu, ki mu je bila oblast tribuna podeljena dvakrat. I (milja od Celeje).

Datacija: Med 7. marcem in 9. decembrom 161.

Objave: CIL XVII, 4, 110; HD039576; EDCS-27900213; lupa 20179.

5. Celje, Mariborska 47

Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Sep(timius) Severus Pius / Pert(inax) Aug(ustus), Arab(icus), Ad<i>ab(enicus), Part(hicus) / max(imus), pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) VIII, / imp(erator) XII, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) et Imp(erator) Caes(ar) / Mar(cus) Aur(elius) Antoninus Pius / Fel(ix), Aug(ustus) Part(hicus) max(imus), Brit(annicus) max(imus), / Germ(anicus) max(imus), pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) / XVII, imp(erator) III, co(n)s(ul) III, miliaria / vetustate collapsa / restitui iusserunt / I.

Prevod: Vladař Cezar Lucij Septimij Sever, pobožen, vztrajen Avgust, zmagovalec v Arabiji, v Adjabeni in največji zmagovalec nad Parti, najvišji svečenik, ki mu je bila devetkrat podeljena oblast tribuna, dvanajstkrat vrhovni vojaški poveljnik, oče domovine, konzul in vladar Cezar Mark Avrelij Antonin pobožen, srečen, Avgust, največji zmagovalec nad Parti in največji zmagovalec nad Britanijo in Germani, najvišji svečenik, ki mu je bila sedemnajstkrat podeljena oblast tribuna, trikrat vrhovni vojaški poveljnik, četrtrič konzul, sta ukazala obnoviti miljnike, ki so propadli od starosti. I (milja).

Datacija: 214.

Objave: CIL XVII, 4, 111; HD039577; EDCS-27900214; lupa 20180.

6. Celje, Mariborska 47

Imp(erator) Caesar M(arcus) Opellius / Severus Macrinus Pius / Felix Aug(ustus), p(ontifex) m(aximus), trib(unicia) pot(estate) II, p(ater) p(atriciae), / co(n)s(ul) et M(arcus) Opellius Antoninus / Diadumenianus / nobilissimus Caes(ar), / princeps(!) iuventutis, / providentissimi Augusti / fecerunt. A C(eleia) m(ille) p(assus).

Prevod: Vladar Cezar Mark Opelij Sever Makrin, pobožen, srečen, Avgust, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena dvakrat, oče domovine, konzul in Mark Opelij Antonin Diadumenijan, najplemenitejši Cezar, prvak med mladimi, naredila sta najbolj preudarna vladarja. Od Celeje 1 milja.

Datacija: 218.

Objave: CIL XVII, 4, 112; HD039578; EDCS-27900215; lupa 20181.

7. Škofja vas, v strugi Hudinje

Imp(erator) C(aesar) divi / Traian[i] Parthici f(ilius) / divi Nervae nepos / Traianus Hadrianus / Aug(ustus), po[n]t(ifex) max(imus), trib(unicia) / pot(estate) XVI, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae), proco(n)s(ul). / III

Prevod: Vladar Cezar, sin božanskega Trajana, zmagovalca nad Parti, vnuk Nerve, Trajan Hadrijan Avgust, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena šestnajstkrat, tretjič konzul, oče domovine, prokonzul. 3 (milje od Celeje).

Datacija: Med 10. decembrom 131 in 9. decembrom 132.

Objave: CIL XVII, 4, 114; HD005227; EDCS-14400645; lupa 9526.

8. Škofja vas, v strugi Hudinje

Imp(erator) Caesar T(itus) Aelius / Hadrianus Antoninus / Aug(ustus) Pius, p(ater) p(atriciae), po(n)tifex / maximus, trib(unicia) potest(ate), / imp(erator) II, co(n)s(ul) III. / III

Prevod: Vladar Cezar Tit Elij Hadrijan Antonin Avgust Pij, oče domovine, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, dvakrat vrhovni vojaški poveljnik, tretjič konzul. 3 (milje od Celeje).

Datacija: 142–145.

Objave: CIL XVII, 4, 115; HD005230; EDCS-14400646; lupa 9257.

9. Škofja vas, v strugi Hudinje

Imp(erator) Caesar M(arcus) / Opellius Severus / Macrinus Pius / Felix Aug(ustus), p(ontifex) m(aximus), trib(unicia) / pot(estate) II, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul), pro / co(n)s(ule) et M(arcus) Opellius / Antoninus / Diadumenianus / nobilissimus Caes(ar), / princeps(!) iuventutis, / providentissimi / Augusti fec(e)ru(n)t. / A C(eleia) m(ilia) p(assuum) / III.

Prevod: Vladar Cezar Mark Opelij Sever Makrin, pobožen, srečen, Avgust, najvišji

svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena dvakrat, oče domovine, konzul, prokonzul, in Mark Opelij Antonin Diadumenijan, najplemenitejši Cezar, prvak med mladimi, naredila najbolj preudarna vladarja. Od Celeje 3 milje.

Datacija: 218.

Objave: CIL XVII, 4, 117; HD005233; EDCS-14400642; lupa 20184.

10. Škofja vas, v strugi Hudinje

Napis A: *A[ur(el-)] ali A[ntonin]*

Napis B: *[D(omino) n(ostro) Fl[avio Iul(io)] / Constanti / Aug(usto) / -----?*

Napis C: *D(omino) n(ostro) / Constantio / Pio Felici / Augusto.*

Napis D: *----- / Aug(ust-).*

Prevod: ... Našemu Gospodu Flaviju Juliju Konstansu Avgustu ... Našemu Gospodu Konstanciju, pobožnemu, srečnemu, Avgustu ... Avgust- ...

Datacija: Napis A: 3. stoletje; napis B: sredina 4. stoletja; napis C: sredina 4. stoletja; napis D: pred napisom D.

Objave: CIL XVII, 4, 119; HD005236 = EDCS-27900354 = lupa 20185.

11. Škofja vas, v strugi Hudinje

Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Sept(imius) / Severus Pius / Pertinax Aug(ustus), Arab(icus), / Adiabe(nicus), Parth(icus) max(imus), / pont(ifex) max(imus), trib(unicia) potest(ate) / VIII, imp(erator) XI, co(n)s(ul) II, pro / co(n)s(ule), p(ater) p(atriciae) et Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) / Aurel(ius) Antoninus Pius / Aug(ustus) Felix, trib(unicia) potest(ate) / III, pro co(n)s(ule) et P(ublius) Sept(imius) / Geta Caes(ar) miliaria / vetustate conlapsa(!) / [r]estituerunt curante / M(arco) Iuventio Suro Proculo, / leg(ato) pr(o) pr(aetore). A Celeie(!) m(ilia) p(assuum) / III.

Prevod: Vladar Cezar Lucij Septimij Sever pobožen, vztrajen, Avgust, zmagovalec v Arabiji, v Adjabeni, največji zmagovalec nad Parti, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena devetkrat, vrhovni vojaški poveljnik enajstkrat, konzul drugič, prokonzul, oče domovine in vladar Cezar Mark Avrelij Antonin, pobožen, Avgust, srečen, ki mu je bil oblast tribuna podeljena trikrat, prokonzul in Publij Septimij Geta, Cezar so obnovili miljnike, ki so propadli od starosti, za kar je poskrbel Mark Juventij Suro Procul, cesarski namestnik. Od Celeje 3 milje.

Datacija: 201.

Objave: CIL XVII, 4, 116; HD012566; EDCS-07400588; lupa 6642.

12. Škofja vas, v strugi Hudinje

Imp(erator) Nerva Traj(ianus) Caes(ar) Aug(ustus) / Ger(manicus), pont(ifex) max(imus), trib(unicia) / pot(estate), p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) III. / III.

Prevod: Vladar Nerva Trajan Cezar Avgust, zmagovalec nad Germani, najvišji

svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, oče domovine, četrtič konzul. 3 (milje od Celeje).

Datacija: 101/102.

Objave: CIL XVII, 4, 113; HD039579; EDCS-14400643; lupa 20182.

13. Škofja vas, v strugi Hudinje

D(omino) n(ostro) / Constantio / In[v]ic[to] / Aug(usto), / -----

Prevod: Našemu gospodu Konstanciju, nepremagljivemu Avgustu ...

Datacija: Sredina 4. stoletja.

Objave: CIL XVII, 4, 118; HD039582; EDCS-14400644; lupa 20183.

14. Ivenca

Imp(erator) Nerva Traia/nus Caes(ar) Aug(ustus) Ger(manicus), / pont(ifex) max(imus),

trib(unicia) pot(estate), / p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) III. / VI

Prevod: Vladar Nerva Trajan Cezar Avgust, zmagovalec nad Germani, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, oče domovine, četrtič konzul. 6 (milj od Celeje).

Datacija: 101/102.

Objave: CIL XVII, 4, 120; HD039584; EDCS-14501011; lupa 9676.

15. Ivenca

Imp(erator) Caesar divi / Traiani Parthici f(ilius) / divi Nervae nepos / Traianus Hadrianus / Aug(ustus), pontif(ex) max(imus), trib(unicia) / pot(estate) XVI, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae), proco(n)s(ul). / VI.

Prevod: Vladar Cezar, sin božanskega Trajana, zmagovalca nad Parti, vnuk božanskega Nerve, Trajan Hadrijan Avgust, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena šestnajstkrat, tretjič konzul, oče domovine, prokonzul. 6 (milj od Celeje).

Datacija: 132.

Objave: CIL XVII, 4, 121; HD039586; EDCS-14501012; lupa 9677.

16. Ivenca

Imp(erator) Caesar T(itus) Aelius / Hadrianus Antoninus / Aug(ustus) Pius, p(ater) p(atriciae), pontifex / maximus, trib(uniciae) potes<t>atis, / imp(erator) II, co(n)s(ul) III. / VI

Prevod: Vladar Cezar Tit Elij Hadrijan Antonin Avgust Pij, oče domovine, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, dvakrat vrhovni vojaški poveljnik, tretjič konzul. 6 (milj od Celeje).

Datacija: 142–145.

Objave: CIL XVII, 4, 122; HD039587; EDCS-14501013; lupa 9678.

17. Ivenca

Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Sept(imius) Severus Pius Pert(inax) Aug(ustus), / Arab(icus), Adiab(enicus), Part(hicus) max(imus), pont(ifex) max(imus), trib(unicia) / pot(estate) VIII, imp(erator) XII, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul), proco(n)s(ul) et Imp(erator) / Caes(ar) Mar(cus) Aur(elius) Antoninus Pius Fel(ix) Aug(ustus), / Part(hicus) max(imus), Brit(annicus) max(imus), Germ(anicus) max(imus), pont(ifex) / max(imus), trib(unicia) pot(estate) XVII, imp(erator) III, co(n)s(ul) IIII, p(ater) p(atriciae), / proco(n)s(ul) miliaria vetustate / conlabsa(!) restitui iusserunt. / VI.

Prevod: Vladar Cezar Lucij Septimij Sever, pobožen, vztrajen, Avgust, zmagovalec nad Arabijo, Adiabenijo, in največji zmagovalec nad Parti, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena osemkrat, dvanajstkrat vrhovni vojaški poveljnik, oče domovine, konzul, prokonzul in Vladar Cezar Mark Avrelj Antonin, pobožen, srečen, Avgust, največji zmagovalec nad Parti, Britanijo in Germani, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena sedemnajstkrat, trikrat najvišji vojaški poveljnik, četrtič konzul, oče domovine, prokonzul sta ukazala obnoviti miljnike, ki so se zrušili zaradi starosti.

Datacija: 214.

Objave: CIL XVII, 4, 123; HD039589; EDCS-14501014; lupa 9679.

18. Ivenca

Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) / Opellius Severus / Macrinus Pius Fel(ix) Augustus, ponti/fex max(imus), trib(unicia) pot(estate) / II, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul), procon/sul et M(arcus) Opellius / Antoninus Diadu(menianus) nobilissimus / Caes(ar), pr(i)ncept iuventutis, / provide/ntissimi Aug(usti) fecerunt / VI // S C LX IIII S.

Prevod: Vladar Cezar Mark Opelij Sever Makrin pobožen, srečen, Avgust, najvišji svečenik, ki mu je bila oblast tribuna podeljena dvakrat, oče domovine, konzul, prokonzul, in Mark Opelij Antonin Diadumenijan, najplemenitejši Cezar, prvak med mladimi. Najbolj preudarna vladarja sta naredila. 6 (milj od Celeje). S C LX IIII S.

Datacija: 218.

Objave: CIL XVII, 4, 124; HD039590; EDCS-14501015; lupa 9680.

19. Vitanje

Imp(erator) Nerva Traia/nus Caes(ar) Aug(ustus) Ger(manicus), / pont(ifex) max(imus), tr[ib(unicia)] pot(estate), / p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) IIII. / VIII.

Prevod: Vladar Nerva Trajan Cezar Avgust, zmagovalec nad Germani, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, oče domovine, četrtič konzul.

8 (milj od Celeje).

Datacija: 101/102.

Objave: CIL XVII, 4, 125; HD039592; EDCS-14501017; lupa 6130.

20. Lindek pri Frankolovem

[Imp(erator) Caes]ar M(arcus) / [[Opellius S]everus]] / [[Macrinu]s]] Pius / [Fel(ix) Aug(ustus)], p(ontifex) m(aximus), trib(unicia) / [pot(estate) II, p(ater) p(atriciae)], co(n)s(ul), proco(n)s(ul) / [et [[M(arcus) Opelliu]s]] Antoninus / [[[Diadum]enianus]] / [nobilissim]us Caesar, / [princeps] iuventut[is], / [providentissimi Aug(usti) fecerunt] / [-----]

Prevod: Vladar Cezar Mark Opelij Sever Makrin, pobožen, srečen, Avgust, najvišji svečenik, ki mu je bila dvakrat podeljena oblast tribuna, oče domovine, konzul, prokonzul in Mark Opelij Antonin Diadumenijan, najplemenitejši Cezar, prvak med mladimi, najbolj preudarna Avgusta sta naredila ...

Datacija: 218.

Objave: CIL XVII, 4, 126; HD039593; EDCS-14600266; lupa 8506.

21. Lindek pri Frankolovem

Imp(eratori) Caes(ari) M(arco) / Aurelio / Ant[on]ino Pio / [Felici Invi]cto A[ug(usto)], / [divi Ant]onin[i] / [f(ilio), divi Se]veri / [nepoti, co(n)]s(uli) II, [p(atr)ri] p(atriciae)]. / [A] C(eleia) m(ilia) p(assuum) / IX.

Prevod: Vladarju Cezarju Marku Avreliju Antoninu, pobožnemu, srečnemu, nepremagljivemu Avgustu, sinu božanskega Antonina, vnuku božanskega Severa, drugič konzulu, očetu domovine. Od Celeje 9 milj.

Datacija: 219.

Objave: CIL XVII, 4, 127; HD039594; EDCS-14501016; lupa 22215.

22. Stranice

Imp(erator) Caes(ar) G(aius) Iul(ius) / Verus Maximinus P(ius) Feli(x) Invictus / Aug(ustus), pont(ifex) maxi(mus), / p(ater) p(atriciae), trib(unicia) pote(state), co(n)s(ul), / pro co(n)s(ule), imp(erator) bis /et G(aius) Iul(ius) Verus / Max[i]mus / [-----]

Prevod: Vladar Cezar Gaj Julij Ver Maksimin, pobožen, srečen, nepremagljiv Avgust, najvišji svečenik, oče domovine, ki mu je bila podeljena tribunska oblast, konzul, prokonzul, dvakrat najvišji vojaški poveljnik in Gaj Julij Ver Maksim ...

Datacija: 236.

Objave: CIL XVII, 4, 128; HD039595; EDCS-14501021; lupa 6720.

23. Stranice

[--- M]aximinus / [-----] / imp(erator) Bi[---] / [---]S[---] / [---]I[---] / [--- m] axi(mus) co(n)s(ul), tr(ibunicia) p[ot(estate) II, p[ro]co(n)s(ul) [---] / XI.

Prevod: ... Maksimin ... vrhovni vojaški poveljnik ... najvišji (svečenik?), konzul, ki mu je bila dvakrat podeljena oblast tribuna, prokonzul ... 11 (milj od Celeje).

Datacija: 236.

Objave: CIL XVII, 4, 129; HD039596; EDCS-14501020.

24. Stranice

Imp(erator) Caesar T(itus) Aelius / Hadrianus Antoninus / Aug(ustus) Pius, p(ater) p(atriae), pontifex / maximus, trib(unicia) potest(ate), / imp(erator) II, co(n)s(ul) III. / XII.

Prevod: Vladar Cezar Tit Elij Hadrijan Antonin Avgust Pij, oče domovine, najvišji svečenik, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, dvakrat vrhovni vojaški poveljnik, tretjič konzul. 12 (milj od Celeje).

Datacija: 142–145.

Objave: CIL XVII, 4, 130; HD039597; EDCS-14501022; lupa 6132.

25. Stranice

Napis A: *[D(omino)] n(ostro) Corn(elio) [Val(eriano)?] / nob(ilissimo) Caes(ari) / -----*

Napis B: *D(omino) n(ostro) Fl(avio) Cl(audio) / Constantino / Pio Felici Aug(usto), / b(ono) r(ei) p(ublicae) n(ato).*

Prevod: Našemu Gospodu Korneliju Valerijanu, najplemenitejšemu Cezarju, ... Našemu Gospodu Flaviju Klavdiju Konstantinu, pobožnemu, srečnemu, Avgustu, ki je bil rojen v dobro države.

Datacija: Napis A: 257/258, napis B: 337–340.

Objave: CIL XVII, 4, 131; HD039625; EDCS-14501018.

26. Stranice

[Fo]rtitudini dd(ominorum) nn(ostorum) / [Fl(avii)] Valentiniani et / Fl(avii) Valentis et Fl(avio) Gratiano(!) / invictissimorum princ(ipum) / constitutum. / A mari via a Celeia / [m(ilia) p(assuum) ---]

Prevod: Vzpostavljen za pogum naših gospodov Flavija Valentijana, Flavija Valensa in Flavija Gratijana, nepremagljivih princev. Cesta od morja preko Celeje ... (milj?).

Datacija: 36–383.

Objave: CIL XVII, 4, 132; HD039626; EDCS-14501019.

27. Brestanica

[Im]p(erator) Caes(ar) G(aius!) Iulius [Verus] / [M]aximinus Pius Fel[ix] Germ(anicus) / [max]imus Aug(ustus), pontife[x] maxim(us), / [p(ater) p(atriae)], tribuni(cia) potes(tate), co(n)s(ul), [pro]/[co(n)s(ul), imp(erator) bis et G(aius!) Iulius [Verus] / [Max]imus nobilissimus [Caes(ar)], / [princ(eps)]

iuventu[s]tis dom(i)ni in(d)u[lgent]/[tissimi], Germa(nici) max(imi). A Ce[leia]/m(ilia) p(assuum) XXXV.

Prevod: Vladar Cezar Gaj Julij Ver Maksimin, pobožen, srečen, največji zmagovalec nad Germani, Avgust, najvišji svečenik, oče domovine, ki mu je bila podeljena oblast tribuna, konzul, prokonzul, dvakrat vrhovni vojaški poveljnik in Gaj Julij Ver Maksim, najplemnitejši Cezar, prvak med mladimi, najbolj prizanesljivega gospoda, največjega zmagovalca nad Germani. Od Celeje 35 milj.

Datacija: 236.

Objave: CIL XVII, 4, 135; HD039629; EDCS-27900359.

28. Brestanica

Imp(eratori) C(aesar(i) C(aio) Vi)l(bio [Treboniano] Gal<I>[o et Volusiano Au]gg(ustis) /

Prevod: Vladarju Cezarju Gaju Vibiju Trebonijanu Galu in Volusijanu, Avgustoma ...

Datacija: 251–253.

Objave: CIL XVII, 4, 136; HD039630; EDCS-27900216.

29. Brestanica

Im[pp(eratoribus) Constantio] / [et Maxim]iano [Invictis] / [Augg(ustis)] e[t] Se[vero] / [et] M[ax]imi[no] / nob[ilis]simis / [Ca]ess(aribus). A Celeia / m(ilia) [p(assuum) X]XXV.

Prevod: Vladarjema Konstanciju in Maksimijanu, nepremagljivima Avgustoma in Severu in Maksiminu, najplemenitejšima Cezarjema. Od Celeje 35 milj.

Datacija: 305.

Objave: CIL XVII, 4, 137; HD039631; EDCS-27900360.

VIRI IN LITERATURA

EDCS – *Epigraphik-Datenbank Clauss / Slaby*, dostopno na: http://db.edcs.eu/epigr/epi.php?s_sprache=en, pridobljeno: 5. 3. 2023].
HD – *Epigraphische Datenbank Heidelberg*, dostopno na: <http://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/home?&lang=de>, pridobljeno: 5. 3. 2023.
lupa – *Ubi Erat Lupa*. Bilddatenbank zu antiken Steindenkmälern, dostopno na: <http://lupa.at/>, pridobljeno: 5. 3. 2023.

Kolb, Anne, Walser, Gerold in Winkler, Gerhard (ur.), *Illyricum et provinciae Europae Graecae, Miliaria provinciarum Raetiae et Norici (Corpus inscriptionum Latinarum (CIL) XVII, zv. 4* (2005).

.....

Bartolini, Mario, *Roman Emperors: A Guide to the Men Who Ruled the Empires* (Yorshire–Philadelphia, 2023).

Banzi, Elena, *I miliari come fonte topografica e storica. L' esempio della XI regio (Transpadana) e delle Alpes Cottiae*. Collection de l' école française de Rome 254 (Rome, 1999).

Beltrán, Lloris Francisco, "Latin Epigraphy: The Main Types of Inscriptions", v: Christen Bruun in Jonathan Edmondson (ur.), *Oxford Handbook of Roman Epigraphy* (Oxford, 2015), str. 89–110.

Bolta, Alojz, "Rimska miljniki iz Škofje vasi pri Celju", *Arheološki vestnik* 6 (1955), str. 316–319.

Bratož, Rajko, *Rimska zgodovina. Del 1, Od začetkov do nastopa cesarja Dioklecijana* (Ljubljana, 2007).

Čakš Grega, Gojko Tica in Jasna Vinder, *Poročilo o predhodnih arheoloških raziskavah za vrednotenje arheološkega potenciala z ITP ter strojnimi in ročnimi testnimi sondami na območju gradnje tretje razvojne osi v Škalah in Podgorju* (april 2022).

Eck, Werner, "Straßen und ihre Denkmäler", v: Regula Frei–Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzog vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 17–39.

Freistolba Regula (ur.), *Siedlung und Verkehr im Römischen Reich: Römerstrassen zwischen*.

Kegel, Ewald, "Economic aspects of the Roman Empire. Through the epigraphic study of milestones", str. 1–17, dostopno na: https://www.academia.edu/9886706/Economic_aspects_of_the_Roman_empire_through_the_epigraphic_study_of_milestones, pridobljeno: 1. 3. 2023.

- Keppie, Lawrence**, *Understanding Roman inscriptions* (London, 2001).
- Kienast, Dietmar**, *Römische Kaisertabelle. Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie* (Darmstadt, 1996).
- Kolb, Anne**, "Römische Meilensteine: Stand der Forschung und Probleme", v: Regula Frei-Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzig vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 135–156;
- Kolb, Anne**, "Antike Strassenverzeichnisse – Wissensspeicher und Medien geographischer Raumerschließung", v: Dietrich Boschung, Thierry Greub in Jürgen Hammerstaedt (ur.), *Morphome des Wissens: Geographische Kenntnisse und ihre konkreten Ausformungen* (München, 2013), str. 192–221.
- Kolb, Anne**, "Communications and Mobility in the Roman Empire", v: Christer Bruun in Jonathan Edmondson (ur.), *Oxford Handbook of Roman Epigraphy* (Oxford, 2015), str. 649–670.
- Kolb, Anne**, "Via ducta – Roman Road building: An introduction to its Significance, the Sources and the State of Research", v: Anne Kolb (ur.), *Roman roads* (Berlin–Boston, 2019), str. 3–21.
- Kolšek, Vera**, "Dva miljnika iz Celja", *Arheološki vestnik* 11/12 (1961–1962), str. 147–151.
- Kolšek, Vera**, "Novi napisi in reliefi iz območja celejanskega minicipija", *Arheološki vestnik* 30 (1979), str. 167–171.
- Kolšek, Vera**, "Epigrafski in reliefni paberki na Celjskem", *Arheološki vestnik* 37 (1986), str. 371–383.
- Kolšek, Vera**, "Karakalin miljnik iz Celja", *Arheološki vestnik* 41 (1990), str. 649–652.
- Laing, J. Gordon**, "Milestones and capita viarum", *Proceedings of the American Philological Association*, 39 (1908), str. 15–34.
- Lovenjak, Milan**, "Die neuen Meilensteine von Celje (Celeia, Noricum) aus den Jahren 161, 214 und 218 n. Chr.", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 146 (2004), str. 205–210.
- McHugh, John S.**, *Emperor Alexander Severus* (South Yorkshire, 2017).
- Pahič, Stanko**, "Mislinja", *Varstvo spomenikov* 17–19 (1974), str. 248.
- Pahič, Stanko**, "Mislinjska Dobrava", *Varstvo spomenikov* 17–19 (1974), str. 201–202.
- Pahič, Stanko**, "Stari trg pri Slovenj Gradcu", *Varstvo spomenikov* 17–19 (1974), str. 213–214.
- Pahič, Stanko**, *Rimske ceste na Koroškem pred raziskovanjem*. Doneski k pravadnini Podravja 9 (Maribor, 1991).
- Rathmann, Michael**, "Die Städte und die Verwaltung", v: Regula Frei-Stolba (ur.), *Siedlung und Verkehr im römischen Reich. Römerstraßen zwischen Herrschaftssicherung und Landschaftsprägung*, Akten des Kolloquiums zu Ehren von Prof. H. E. Herzig vom 28. und 29. Juni 2001 in Bern (Bern, 2004), str. 163–226;

- Rathmann, Michael**, *Untersuchungen zu den Reichsstrassen in den westlichen Provinzen des Imperium Romanum*. Beihefte der Bonner Jahrbücher 55 (Mainz, 2003).
- Sauer, W. Eberhard**, "Milestones and Instability (mid-third to early fourth centuries AD)", *Ancient Society* 44 (1914), str. 257–305.
- Šašel, Jaroslav**, "Upellae – Vitanje", *Zgodovinski časopis* 8 (1954), str. 125–130.
- Šašel, Jaroslav**, "A Milestone of Elagabalus in the Municipal Region of Celeia", *Živa antika* 6 (1956), str. 267–276 (= *Opera selecta*, 1992, str. 241–247);
- Šašel, Jaroslav**, "Rimske ceste v Sloveniji", v: *Arheološka najdišča Slovenije* (Ljubljana 1975), str. 74–99.
- Šašel Kos, Marjeta**, "Between Celeia and Virunum – The Roman Inscriptions from Southern Carinthia", v: *Carinthia Roman und der römische Welt*. Festschrift für Ger- not Piccotini zum 60. Geburtstag (Klagenfurt, 2001), str. 193–205.
- Šašel Kos, Marjeta**, *V srcu rimskega imperija. Zgodovina slovenskega prostora v antiki do vlade Maksimina Tračana* (Ljubljana, 2020).
- Truhlar, Franc**, "Stara pota ter poskus rekonstrukcije nekdanje prometne mreže", v: *Arheološka najdišča Slovenije* (Ljubljana, 1975), str. 99–104.
- Weber, Ekkehard**, "Ein römischer Meilenstein – und ein Problem", *Römisches Österreich* 43 (2020), str. 151–155.
- Winkler, Gerhard**, *Die Reichsbeamten von Noricum und ihr Personal bis zum Ende der römischen Herrschaft* (Wien, 1969).
- Winkler, Gerhard**, "Die römischen Meilensteine von Ivenca", *Arheološki vestnik* 23 (1972), str. 417–423.
- Winkler, Gerhard**, *Die römischen Strassen und Meilensteine in Noricum – Österreich*. Gesellschaft für Vor- und Frühgeschichte in Württemberg und Hohenzollern (Stuttgart, 1985).
- Winkler, Gerhard**, "Die römischen Meilensteine von Noricum", *Pro Austria Romana* 50, št. 1–2 (2000), str. 11–21

Author: **VISOČNIK Julijana**
Ph.D., Assistant Professor
Archiepiscopal Archives Ljubljana
Krekov trg 1, SI–1000 Ljubljana, Slovenia

Title: **A NEW MILESTONE FROM CARINTHIA IN THE CONTEXT OF THE ALREADY KNOWN
MILESTONES FROM CELEIA AND ITS AGER**

Studia Historica Slovenica

Časopis za družboslovne in humanistične študije / *Humanities and Social Studies Review*
Maribor, 23 (2023), No. 1, pp. 11–46, 64 notes, 1 table, 6 pictures

Language: Original in Slovene (Abstract in Slovene and English, Summary in English)

Keywords: the antiquity in Slovenia, Roman roads, milestones, Alexander Severus, epigraphy

Abstract: The construction of the third line of development was the reason for archaeological land surveys in Podgorje near Slovenj Gradec and so in March 2022 a precious Roman milestone was found there, verified as a part of the Roman road. The milestone of the emperor Alexander Severus will be made known in this place the first time, presented according to the methodology of the epigraphy. The monument with an inscription was found *in situ*, therefore it will help a lot in further research of the line of the Roman road which is at this place known only on rough lines. This new discovery of the milestone from Celeia and its ager presents the starting-point and the simulation for the presentation of all the milestones of the Celeia area and to place it in this context.